

PAPER DETAILS

TITLE: KÜLTÜRLESMEDEN ÇOK KÜLTÜRLÜ KİMLİK BÜTÜNLESMESİNE: ÇOK KÜLTÜRLÜ
KİMLİK YÖNETİMİ HAKKINDA KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR İNCELEME

AUTHORS: Hümevra Dervisoglu Akpınar

PAGES: 331-361

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4103409>

KÜLTÜRLEŞMEDEN ÇOK KÜLTÜRLÜ KİMLİK BÜTÜNLEŞMESİNE: ÇOK KÜLTÜRLÜ KİMLİK YÖNETİMİ HAKKINDA KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR İNCELEME

 Hümeysra Dervişoğlu Akpınar*

ÖZET

Günümüzde göç ve küreselleşmenin boyutu ve hızı, farklı kültürler hakkındaki bilgi birikimini ve kültürler arası etkileşimi her zamankinden fazla etkilemektedir. Artan kültürlerarası temas, bireylerin kimlik anlayışını yeniden şekillendirerek, kültürel kimlik deneyimlerinin ve ifade ediliş biçimlerinin çeşitlenmesine yol açmaktadır. Kültürleşme teorisi ve sonraki araştırmalar, bireylerin sadece köken/etnik kültürü veya ulusal/ev sahibi kültürü benimsemekle kalmayıp, her iki kültüre de aynı anda değer verebileceklerini (bütünleşme) göstermektedir. Son dönemlerdeki araştırmalar ise, farklı ve bazen çatışmalı olan bu kültürlerle ait kimliklerin benlik içerisinde nasıl yönetildiğine odaklanmaktadır. Bu makale, çok kültürlülük deneyimini kimlik düzeyinde tanımlamayı ve çok kültürlü kimliklerin yönetimi ile ilgili en son teorik ilerlemeleri gözden geçirmeyi amaçlamaktadır. İnceleme sonucunda, çok kültürlülük deneyimini daha iyi anlayabilmek için ne olduğundan çok nasıl başarıldığına odaklanmanın gerekliliği savunulmaktadır. Ayrıca, çok kültürlü kimliklerin başarılı yönetiminde kültürel kimliklerin uyumlu bir sentez hâline getirilmesinin ve süreç temelli yaklaşımların vurgulanmasının önemi belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler: kültürleşme, çok kültürlülük, çok kültürlü kimlik yönetimi, çok kültürlü kimlik bütünleşmesi, süreç

From Acculturation to Multicultural Identity Integration: A Conceptual and Theoretical Review on the Management of Multicultural Identities

ABSTRACT

In today's world, the scale and pace of migration and globalization are influencing knowledge of different cultures and intercultural interactions more than ever before. Increased intercultural contact is reshaping how individuals perceive their identities, leading to a diversification of cultural identity experiences and their expressions. Acculturation theory and subsequent research indicate that individuals can adopt either their heritage/ethnic culture or the national/host culture alone, as well as value both cultures simultaneously through integration. Recent research focuses on how the identities of these different and sometimes conflicting cultures are managed within the self. This article aims to define the experience of multiculturalism at the identity level and to review the latest theoretical advancements regarding the management of multicultural identities. As a result of the review, it is argued that to understand the multicultural experience better, it is necessary to focus on how it is achieved rather than what it is. Additionally, the importance of integrating cultural identities into a coherent synthesis and emphasizing process-based approaches is highlighted in the successful management of multicultural identities.

Key Words: acculturation, multiculturalism, multicultural identity management, multicultural identity integration, process

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Trabzon / TÜRKİYE, humeysra.dervisogluakpinar@ktu.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Dervişoğlu Akpınar, H. (2025). Kültürleşmeden çok kültürlü kimlik bütünleşmesine: Çok kültürlü kimlik yönetimi hakkında kavramsal ve kuramsal bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(48), 331-361. <https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1523653>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 28 Temmuz / July 2024

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 8 Kasım / November 2024

Giriş

Yaşamın hiçbir döneminde ulus ötesi göçler ve küresel bağlantılar günümüzdeki kadar geniş olmamıştır. Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration, 2024) tarafından yayımlanan son rapor 2020 yılında dünya nüfusunun yüzde 3,6'sına denk gelen, yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmen bulunduğunu ve bu sayının son elli yılda sürekli artış gösterdiğini bildirmektedir. Kitlese ve bireysel göç deneyimlerinin yanı sıra turizm hareketliliği ile milyonlarca insan farklı kültürlerle seyahat etmekte (The World Tourism Organization, 2024), gelişen telekomünikasyon hizmetleri sayesinde internetin dünyanın dört bir yanına ulaştığı görülmektedir (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2024). Dünya üzerindeki uluslararası hareketlilik ve dünya geneline yayılan internet erişimi toplumlar arasındaki iletişimi hem hızlandırmakta hem de kolaylaştırmaktadır. Farklı kültürlerle artan etkileşim ve insanların yabancı kültürlerle maruz kalma oranının artması ise, toplumların kültürel çeşitliliğini ve çok kültürlü toplumların sayısını arttırmaktadır (World Population Review, 2024). Kültürel çeşitliliğin olduğu toplumlarda, farklı etnik köken, ulusal bağlılık, dil, din, adet ve geleneklere sahip insanlar bir arada yaşar ve çeşitlilik, toplumun her köşesinde kendini gösterir. Farklı kültürden kişilerin bir arada bulunması bireylerin farklı yaşam tarzlarını tanımasına katkı sağlayabileceği gibi, bu kültürlerin içselleştirilerek benlik yapısının genişlemesine ve kendilerini birden fazla kültürle aynı anda tanımladıkları çok kültürlü kimlik geliştirmelerine de yol açabilir (Amiot vd., 2007; LaFromboise vd., 1993).

Bireyin “Ben kimim?” sorusuna cevap bulabilmesi, insan yaşamının en temel gelişimsel meselelerinden biridir (Marcia vd., 1993). Özellikle çok kültürlü kimlik bağlamında, bu soruya cevap verebilmek, birbirinden farklı kültürlerle ilgili kişisel, sosyal ve tarihsel birçok bilgiyi sentezlemeyi gerektirir (Phinney, 2000). Bireyin içinde bulunduğu kültürel bağlam çeşitlendikçe, bireyden beklenenler de doğal olarak çeşitlenmektedir (Markus & Kitayama, 2010). Bu bağlamda, bireyin kim olduğuna karar vermesi, yalnızca hangi kültürleri sürdüreceğine karar vermeyi değil (Berry, 1997), aynı zamanda bu kültürlerin birbirleriyle olan ilişkilerini de içeren daha karmaşık bir sürecin değerlendirilmesini gerektirir (Benet-Martínez, vd., 2002). Bir taraftan, birey ilişkili olduğu kültürler hakkında yetkinlik sağladıkça, bu kültürel bağlamların isteklerine daha kolay cevap verebilir hâle gelir (LaFromboise vd., 1993). Diğer taraftan ise, benimsenen kültürel kimlikler her zaman birbiriyle uyumlu olmayabilir. Bu kültürlerin değerleri ve gelenekleri birbiriyle çelişirse, çok kültürlülük deneyimi stresli bir süreç olarak da yaşanabilir (Cano vd., 2021). Dolayısıyla çok kültürlü kimliklerin anlamlandırılması özdeşleşmeden farklı olarak bu kimliklerin nasıl yönetildiği ile ilişkilendirilmektedir (Phinney & Devich-Navarro, 1997). Bu nedenle, çok kültürlü toplumlara uyum sağlamanın gerekliliklerinden biri, kültürleşen bireyin etkileşim içinde olduğu ve içselleştirdiği kültürleri uyum içinde yönetebilmesidir (Nguyen & Benet-Martínez, 2013).

Çok kültürlü kimlikleri başarılı bir şekilde yönetmek, bireyin benimsediği kültürel kimliklerini birbirini dışlamayacak bir biçimde uyumlu bir sentez hâlinde bütünleştirmesi ile sağlanmaktadır (Amiot vd., 2007). Çok kültürlü kimliklerini bütünleştirebilen bireyler tutarlı bir benlik hissine ulaşırken, psikolojik ve sosyal açıdan da daha olumlu sonuçlar sergileyebilmektedir (Tseung-Wong vd., 2019; Ward vd., 2018). Çok kültürlü kimlikleri bütünleştirmenin, gelişimsel ve kültürel uyum sürecindeki önemi, bu olgunun anlaşılmasına yönelik ilgiyi ve ihtiyacı beraberinde getirmektedir (Nguyen & Benet-Martínez, 2010).

Türkiye, farklı kültürel kökenlere sahip bireylerin bir arada yaşadığı, çok kültürlü bir ülkedir (Kaya, 2014: 11). Bu zengin kültürel çeşitlilik, kültürel kimlik meselelerini farklı disiplinlerde tartışılan önemli bir konu hâline getirmiştir (Fazaeli & Karami, 2023; Muammer, 2022). Türkiye bağlamında, etnik ya da dinsel nitelikteki kültürel çeşitliliğin yönetimi ile toplumsal bütünlük ve birlikteliğin sağlanması üzerine birçok çalışma yapılmış ve bu alanda

araştırmalar yürütülmüştür (Bağcı & Çelebi, 2017; Bilali, 2014; Bilali vd., 2018; Çelik vd., 2017; Günay, 2010; Sayılan vd., 2024). Bireylerin kültürel gruplara ilişkin kimlik deneyimlerine dair çalışmalar mevcut olsa da (Aslan, 2020), bu bireylerin çok kültürlü kimliklerini nasıl yönettikleri konusunda henüz yürütülen bir çalışma görülmemiştir. Çok az sayıda çalışma kültürel kimliklerden farklı sosyal kimliklere odaklanarak çoklu kimliklerin nasıl yönetildiğiyle ilgilenmiştir (Koç & Vignoles, 2016; Koç & Vignoles, 2018) Özetle, Türkiye bağlamı özelinde çok kültürlü kimliklerin toplumsal düzeyde nasıl yönetildiğine dair çalışmalar bulunsa da bireysel düzeyde bu kimliklerin yönetimine yönelik yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Oysa Türkiye, çeşitli göçmen ve etnokültürel gruplara ev sahipliği yaparak farklı kültürel kimliklerin etkileşimi ve bütünleşmesini incelemek için önemli bir bağlam sunmaktadır. Bu alandaki çalışma eksikliğinin giderilmesi, sadece literatürdeki boşluğun doldurulması için değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal refahın sağlanması açısından da kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, çok kültürlü kimliklerin yönetimi ile ilgili kavramların ve kuramsal yaklaşımların tanıtılması, Türkiye'deki bu tür araştırmaları teşvik etmek ve rehber olmak amacı taşımaktadır.

Bu derleme çalışmasında çok kültürlülüğün kimlik düzeyinde nasıl tanımlandığına ve bu alanda elde edilen kuramsal gelişmelere odaklanılmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı çok kültürlü kimlikler ve yönetilmesine kavramsal ve kuramsal düzeyde açıklama getiren çalışmaları inceleyerek, uluslararası alan yazındaki son gelişmeleri özetlemektir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak çok kültürlülük olgusu kültürleşme kuramı ile ilişkilendirilerek, iki referans kültürel kimlik olan köken/etnik ve ulusal/ev sahibi kimlikler boyutunda ele alınacaktır. Ardından psikolojik bir fenomen olarak çok kültürlülük ve çok kültürlü kimliğin ne olduğu özetlenecektir. Daha sonra çok kültürlü kimliklerin yönetilmesi ile ilgili kuramsal bakış açıları tanıtılarak çok kültürlü kimliklerin bütünleştirilmesinin kimlik yönetimindeki önemi üzerinde durulacaktır. Çok kültürlülük ve çok kültürlü kimlik yönetimini ele alan bu çalışmada süreç temelli ve gelişimsel bakış açılarının gerekliliği vurgulanarak, gelecekteki çalışmalara temel oluşturmak hedeflenmektedir.

1. Kültürleşme Kuramı ve İki Kültürlülük

Çok kültürlülüğü veya çok kültürlü kimliği anlamak için kültürleşme kuramı iyi bir başlangıç noktasıdır. Kültürleşme kuramında, göç ve küreselleşme gibi etkenlerle farklı kültürlerden bireylerin veya grupların doğrudan ya da dolaylı bir şekilde karşılaşmasıyla meydana gelen değişim ve uyum süreci “kültürleşme” (acculturation) olarak adlandırılır (Berry, 1997; 2008). Kuram, göçmenler ve azınlık grupları gibi iki veya daha fazla kültürel çevreyle etkileşim içinde olan bireylerin kültür, dil, tutum, davranış, biliş, kimlik ve duygusal durum gibi birçok alanda yaşadığı değişim sürecini ve sonrasında gerçekleşen psikolojik ve sosyal uyumu anlamaya çalışır (Berry, 1997; Ward & Szabó, 2019).

Kültürleşme sürecindeki değişim, bireyin iki temel alanda vereceği karara bağlı olarak değerlendirilir (Sam & Berry, 2010: 476-477). İlk karar, köken kültürün ve kimliğinin sürdürülmesidir. İkinci karar ise kendi kültürel grubunun dışındaki kişilerle iletişim kurma ve geniş topluma katılma isteğidir. Bu iki alanda verilecek olan kararlar, göçmenin kültürel uyum sürecinde hangi yönde ilerleyeceğini belirleyen iki boyutu oluşturur ve birbirinden bağımsızdır. Her bir boyut için bireyin olası kararı, dört ayrı kültürleşme stratejisinden birini seçmesi anlamına gelir: Birey, kendi kültürü dışındaki kültürü reddedip köken kültürünü sürdürmeye devam ederse “ayrılma stratejisini” (separation); köken kültürünü terk edip diğer kültürü benimserse “asimilasyon stratejisini” (assimilation); hem köken kültürünü hem de diğer kültürü benimserse “bütünleşme stratejisini” (integration); her iki kültürü de reddederse “marjinalleşme stratejisini” (marginalization) tercih etmiş olur. Dolayısıyla kültürleşen birey geniş toplum

içerisinde kendine yer edinmeye çalışırken ve geniş topluma ait değer ve uygulamalara yönelirken, illaki kendi kültürünün değerlerini ve uygulamalarını terk etmek zorunda kalmaz. Berry'nin (1997) kültürleşme stratejilerinden bütünleşmeyi tercih eden bu kişiler “iki kültürlü” (bicultural) olarak kabul edilir ve yaşantılarını birden fazla kültürü deneyimleyerek sürdürürler (Meca vd., 2017).

1.1. İki Kültürlü Deneyimin Çeşitliliği

İki kültürlülük her bireyde aynı şekilde deneyimlenmez. Örtük sınıf analizi (latent class analysis) ile yapılan çalışmalar, genel olarak Berry'nin (1997) ayrılma, asimilasyon ve marjinalleşme stratejilerinin grup içinde benzer deneyimlendiğini gösterirken, bütünleşme veya iki kültürlülüğün farklı alt türlerinin olabileceğini göstermektedir (Nieri vd., 2011: 1241-1243; Schwartz & Zamboanga, 2008). İki kültürlü stratejinin kendi arasında çeşitlilik göstermesi, köken kültürü ve ev sahibi kültürü destekleme derecesine göre (Schwartz & Zamboanga, 2008: 278) veya bağlamlar arasında kültürleşme stratejilerinin tercihinde gözlenen değişime göre birbirinden ayrılmaktadır (Mancini vd., 2018: 77).

Örneğin, Schwartz ve Zamboanga (2008: 278), Miami'deki Latin kökenli üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kısmi (partial bicultural) ve tam iki kültürlü (full bicultural) olmak üzere iki kültürlülüğü iki sınıfta tanımlamıştır. Kısmi iki kültürlüler, köken ve ev sahibi kültürü orta düzeyde desteklerken, tam iki kültürlüler bu iki kültürü de güçlü bir şekilde desteklemektedir. Mancini ve meslektaşları (2018: 74-78) ise İtalyan ve İspanyol göçmen ve yerli gruplarla yaptığı çalışmada, iki kültürün ne derecede desteklendiğine bağlı olarak bu grupta iki kültürlülüğün düşük ve yüksek iki kültürlülük olmak üzere iki biçimde deneyimlendiğini belirtmektedir. Bu iki sınıflandırmanın yanı sıra ev sahibi ve köken kültürün bağlama duyarlı olduğu ve çevresel (okul ve iş gibi sosyal çevre) ve merkezi (aile gibi yakın bağlam) bağlamlara göre bu iki kimliği desteklemenin değiştiği iki kültürlülüğün değişim (alternate) biçimini de tanımlamışlardır. Özetle, iki kültürlülük her bireyde aynı şekilde deneyimlenmez ve farklı alt türler gösterebilir. Kültürleşme sürecinde bireylerin köken ve ev sahibi kültürü destekleme dereceleri, bu süreçteki stratejilerini ve deneyimlerini şekillendirir.

LaFromboise ve meslektaşları (1993: 396-401), ikinci kültür edinimini iki kültürlülüğün ne olduğundan çok nasıl deneyimlendiğine odaklandıkları modellerle (Models of Second-Culture Acquisition) ele almışlardır. Bu modellerden ikisi, iki kültürlülüğün deneyimlendiği iki farklı süreci öne sürer: “değişim” (alternation) ve “kaynaşma” (fusion). Değişim modelinde, bireyin köken kültür ve ev sahibi kültürle olan ilişki, aidiyet, katılım ve kabul gibi çeşitli değişkenlerin durumunu değerlendirerek iki farklı kültürü de tanıyıp anlayabileceği, iki kültüre de ait hissedebileceği ve sosyal bağlama göre davranışlarını değiştirebileceği varsayılır. Kaynaşma modelinde ise bireyin iki kültüre de yönelim gösterdiği ve bu iki kültürün zamanla birbiriyle kaynaşarak adeta yeni bir kültür ortaya çıkardığı öne sürülür. Bu model, diğer iki kültürlülük biçimlerini tanımlayan çalışmalardan farklılaşmaktadır. LaFromboise ve meslektaşları (1993), iki kültürün ne derecede desteklendiğine değil, bu kültürlerin ne derece bütünleştirildiğine odaklanarak ikinci bir kültürde bireyin yetkinlik sağlayabileceği yolları tanımlamışlardır.

Kültürleşme kuramının iki kültürlülüğü ölçülebilir biçimde tanımlaması, çok kültürlülüğü ve çok kültürlü kimlikleri anlamak adına önemli bir adımı temsil eder. Ancak, bu kuram daha çok tutum ve davranış boyutunda iki kültürlülüğü ele almaktadır (Berry & Sabatier, 2011; Van De Vijver & Phalet, 2004). Bu bağlamda, birey günlük yaşamında hem köken kültürünün dilini hem de yaşadığı toplumun dilini konuşuyorsa, her iki kültürün de medyasını takip ediyorsa, her iki topluluktan arkadaşlar edinmişse ve iki kültüre ait gelenek ve görenekleri sürdürme eğilimindeyse, bu kişi iki kültürlü olarak kabul edilir (Chiriboga, 2004; Şeker, 2006). İki kültürlü bireyler, her iki kültürle de güçlü ilişkiler kurarak bağlama uygun şekilde

davranışlarını değiştirebilir ve iki kültürde aynı anda yetkinlik kazanabilir (LaFromboise vd., 1993).

Kültürleşme sadece tutum ve davranışlardan ibaret değildir. Kültürleşmenin daha geniş tanımı, değer ve pratiklerin yanında kimlik değişimini de önemli bir boyut olarak ele alır (Schwartz vd., 2010). Birden fazla kültürü deneyimleyen bireyler, bu kültürlerle karşı olumlu tutumlar geliştirebilir ve bu kültürlerin pratiklerini uygulayabilirler; ancak her zaman iki kültürle birden özdeşleşme göstermezler. Birman (1994: 261-284), kimlik ve davranış boyutunu temel alarak dört tür iki kültürlü birey tanımlar: harmanlanmış (blended) (hem davranışsal hem de kimlik olarak iki kültüre yönelmiş bireyler), araçsal (instrumental) (her iki kültüre de davranışsal olarak yönelmiş ancak psikolojik olarak marjinal bireyler), bütünleşmiş (integrated) (davranışsal olarak her iki kültüre yönelmiş, ancak yalnızca kendi etnik kültürleriyle özdeşleşmiş bireyler) ve kaşif (explorer) (davranışsal olarak geniş topluma yönelmiş, psikolojik olarak etnik kimlikle özdeşleşen bireyler). Birman'a (1994) göre iki kültürlü olmak her zaman iki kültürlü kimlik geliştirmeyi garanti etmez. Hem davranışsal hem de kimlik boyutunda iki kültürü birden benimsemek, iki kültürlülüğün sadece bir yoludur.

Bu derleme çalışması, özellikle çok kültürlülüğün kimlik boyutuna odaklanmaktadır. Bu nedenle, izleyen alt başlıklar altında ilk olarak kültürleşmenin kimlik boyutu ve diğer kültürleşme boyutlarından nasıl farklılaştığı daha detaylı biçimde ele alınacaktır. Daha sonra ise iki kültürlülüğün kimlik boyutunda nasıl sınıflandırıldığına değinilecektir.

1.2. Kültürleşmenin Kimlik Boyutu

Kültürleşme sürecinde birçok alanda değişim yaşanır ve bunlardan biri de kimliktir (Zane & Mak, 2003). Kültürleşme süreci, kimliğin bireysel boyutundan çok, kültürel boyutuyla ilişkili olarak ele alınır (Schwartz vd., 2008). Kültürel kimlikler, bireylerin gruplara bağlı olan sosyal kimliklerinin geniş bir ifadesidir. “Ben kimim?” sorusuna verilen yanıtlar; ırk, etnik köken, ulus, dil, din, cinsiyet gibi çeşitli gruplara olan aidiyet hissi üzerinden şekillenir ve bu yanıtlar kültürel kimlikleri oluşturur (Coleman vd., 2003; Yampolsky vd., 2016).

Kültürleşme söz konusu olduğunda, bireyin kültürel grup üyelikleri hakkındaki düşüncelerinin, özellikle etnik kimlik (ethnic identity) ve ulusal kimlik (national identity) olmak üzere iki bağımsız boyutta inşa edildiği kabul edilir (Phinney vd., 2001). İlk boyut, bireyin kendi kültürel grubu (etnik kimlik) ile özdeşleşmesini ele alırken; ikinci boyut, daha geniş toplumla olan özdeşleşmeyi (ulusal kimlik) kapsar. Etnik kimlik, bireyin öznel bir etnik gruba veya kültüre ait olma duygusuna odaklanan benlik kavramının bir parçasıdır (Phinney, 1990). Etnik kimliğin merkezinde, bireyin kendini bir etnik grubun üyesi olarak tanımlaması, o etnik grupla ilgili bilgi edinmesi ve o grupla ilişkili sosyal ve kültürel uygulamalara katılması yer alır (Phinney, 1992). Ulusal kimlik ise göçmenlerin ya da kültürel azınlıkların geniş toplumun bir üyesi olduklarına dair duygularını ve tutumlarını yansıtır (Phinney & Devich-Navarro, 1997). Ulusal kimlik, bir bireyin kendisini belirli bir ulusa ait olarak tanımlaması ve bu aidiyetin genel benlik algısı için belirgin bir anlam ifade etmesini içerir (Umaña-Taylor vd., 2020).

Etnik ve ulusal kültürleri ya da bu kültürlerle ait kimlikleri ifade etmekte zaman zaman farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bireyin kendi (ya da ailesinin) etnik kültürü, köken kültür (heritage culture) ya da orijinal kültür (culture of origin/original culture) olarak adlandırılabilir (Berry vd., 2006; Schwartz vd., 2014). Ulusal kültür ise ev sahibi kültür (host culture), baskın ya da ana akım kültür (dominant or mainstream culture), alıcı kültür (receiving culture) ve yeni kültür (new culture) gibi çeşitli ifadelerle anılabilir (Amiot vd., 2015; Berry vd., 2006; Schwartz

vd., 2014). Farklı kullanımlar kavram karmaşası yaratabilse de bağlam içindeki tanımları bu ifadelerin birbirinin yerine kullanılabileceğini göstermektedir.

Kültürleşme sürecinde kültürel kimliklerdeki değişim, tıpkı kültürleşme stratejilerinin değerlendirildiği gibi incelenir (Berry, 1997). Bu değerlendirme, yeni bir ulus ya da kültüre giren veya bu ortamda yetişen bireylerin kendi etnik kültürlerini ve göç ettikleri ulusal grubun kültürünü ne derece benimsediklerine bağlı olarak yapılır. Birbirinden bağımsız iki temel kültürel kimlik boyutu ile yüksek ya da düşük özdeşleşmeye bağlı olarak, kültürleşme kuramında vurgulanan stratejilere benzeyen dört farklı kültürel kimlik ortaya çıkar (Phinney, Horenczyk vd., 2001: 498). Etnik kimliğini güçlü bir şekilde korurken aynı zamanda ulusal kimlikle de yüksek özdeşleşme gösteren bireylerin bütünleşmiş ya da iki kültürlü kimliğe (integrated identity / bicultural identity) sahip olduğu kabul edilir. Kendi etnik kimliği ile bağını korurken ulusal kimlik ile özdeşleşme düzeyi düşük olan bireylerin kültürel kimliği ayrı kimlik (separated identity), tam tersi etnik kimliği ile bağını koparan ve ulusal kültürle yüksek düzeyde özdeşleşen bireylerin kimliği ise asimile kimlik (assimilated identity) olarak adlandırılır. Kültürel kimliğin iki boyutu ile de düşük özdeşleşme görüldüğünde bu tür kimliğe marjinalleşmiş kimlik (marginalized identity) adı verilir. Dolayısıyla kültürel kimliğin her iki boyutu ile de ayrı ayrı yüksek ya da düşük özdeşleşme olabilir ve buna göre bireyin kültürel kimliği olası dört kimlik formundan biri ile temsil edilebilir. Böylece kültürel azınlıklar sadece etnik ya da ulusal kimlikle özdeşleşebileceği gibi birden fazla kültürel gruba da bağlılık geliştirebilir (Snauwaert vd., 2003).

1.3. Kültürleşme Stratejileri ve Özdeşleşme Ayrımı

Kültürleşme süreci, tutumlar, davranışlar, değerler ve kimlik gibi birçok alanda kavramsallaştırılıp ölçülebilir (Arends-Tóth & Van de Vijver, 2007; Schwartz vd., 2010). Örneğin, bireyin kendi köken kültürünü ve bu kültüre ait değerleri ne derece sürdürmek istediği ve kendi kültürü dışındaki bireylerle ne derece etkileşim kurmayı ve geniş topluma katılmayı arzuladığına yönelik cevapları, kültürel değişime yönelik tutumunu gösterir (Berry & Sabatier, 2011). Davranış alanında, köken ve/veya ev sahibi kültürün dillerindeki yetkinlikler ve bu toplumlara katılım gibi davranışsal değişimler değerlendirilirken, değerlerle ilgili olarak ailenin ve yeni toplumun değerlerinin ne derece benimsendiği ölçüt alınabilir (Berry vd., 2006). Özdeşleşme ise kültürleşmenin kültürel kimlik boyutunda meydana gelen değişim sürecini yansıtır (Phinney, 1990). Dolayısıyla, her bir alanda yaşanan değişim genel bir tabirle kültürleşme ve kültürleşmedeki tercihler de kültürleşme stratejileri olarak kabul görse de özdeşleşme kültürleşme sürecinin sadece kimlik alanındaki değişimini yansıtır. Başka bir ifadeyle, kültürleşme stratejileri dil, gelenek, değerler ve kimlik gibi birçok alanda bireylerin kültürel tercihlerini ve uyumunu odak noktasına alırken; özdeşleşme daha çok grup üyeliği ile ilgilenir ve belirli bir gruba karşı gelişen aidiyet hissini merkezine alır (Badea vd., 2011; Belanger & Verkuyten, 2010).

Kültürleşme, çok boyutlu olduğu kanıtlanmış bir değişim sürecidir. Kültürleşme stratejilerinin alana özgü kullanımları birbirinden farklılık gösterebilmektedir (Miller vd., 2013). Kültürleşmenin farklı alanlarında gözlenen stratejiler birbiriyle ilişkili olabilir ya da olmayabilir. Bazı alanlarda kültürleşme stratejileri ya da kültürleşme düzeyi birbiriyle ilişkili olsa bile, ilişkilerin boyutları düşük ya da orta seviyede kendini gösterebilir (Tang & Merrilees, 2021: 346-347). Ayrıca, farklı bileşenlerdeki kültürleşme aynı yönde ve aynı hızda da olmak zorunda değildir (Phinney vd., 2001: 145-147). Kültürleşme sürecinde, kültürel değer ve kimlik alanlarındaki değişimin daha yavaş olduğu ve kültürleşmenin ileriki aşamalarında gerçekleştiği kabul edilir (Hutnik, 1986; Liebkind, 2006; Ramanathan, 2015). Dolayısıyla, kültürleşmenin farklı alanları arasındaki örüntülerde bir ayrım vardır. Bireyler, bir grupla özdeşleşmeden de o gruba özgü bazı davranışları sergileyebilirler ya da o gruba karşı olumlu tutumlar

geliştirebilirler. Veya belli bir grupla özdeşleşmelerine rağmen, o gruba özgü bütün davranış kalıplarını sergilemeyebilirler. Kültürel özdeşleşmenin kültürleşme tutumlarından farklı olduğunu savunan Hutnik (1986: 157-165), bu iki tür örüntü arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu, bireyin etnik bir azınlığın üyesi olarak kendini sınıflandırdığında, kültürleşme yönelimi olarak ev sahibi toplumun kültürel özelliklerini benimsemiş olsa bile, kültürel kimliği değişime dirençli (ulusal kimliği benimsemek açısından) olabileceğini göstermiştir.

Belçika’da yaşayan Faslı gençlerle (yaş ortalaması 18) yürütülen bir çalışmada, Faslı göçmenlerin Belçika’ya uyumu hem kültürleşmenin tutum hem de kimlik alanları özelinde değerlendirilmiştir (Snauwaert vd., 2003: 233-237). Sonuçlar, kültürleşme stratejileri ile kimlik yönelimleri (özdeşleşme temelinde) arasında farklılaşma olduğunu göstermektedir. Örneğin, katılımcılardan %54’ü bütünleşme stratejisi sergilerken, sadece %19’unun iki kültürlü özdeşleşme gösterdiği görülmüştür. Veya %39’u ayrılma stratejisini benimserken, %72’si ayrık bir kimlik yönelimi sergilemiştir. Bu çalışmada, ayrık bir kültürel kimlik sergilemek (kendini Belçikalı değil, Faslı olarak görmek) en popüler kültürel kimlik modeliyken, Fas kültürünün sürdürülmesine ve Belçikalılarla ilişkiye önem veren bütünleşme stratejisi en popüler kültürleşme stratejisini oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğu, kültürleşme stratejisi olarak bütünleşmeyi savunurken, özdeşleşme örüntüsü olarak ulusal kimliği değil, kendi etnik kimliğini tercih etmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, bireyin kendi grubu ile özdeşleşmeyi seçmiş olması, geniş kültürle iletişim kurmak ve geniş kültüre dair bazı özellikleri benimsemeye engel değildir.

Avustralya’daki göçmen Hintli erkeklerle yapılan bir başka çalışmada ise kültürleşmenin davranış, değer ve kimlik boyutlarındaki değişimler karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, kültürleşmenin farklı alanlarında farklı kültürleşme dinamiklerinin ortaya çıktığını göstermektedir. Değerler boyutunda, katılımcılardan yarıya yakını (%45) Hint değerlerine bağlı olduğunu belirtirken; davranışsal alanda, yarıya yakın (%44) kişi iki kültürün davranışlarını da sergilediğini ifade etmiştir. Kimlik alanında ise, yarıdan fazla (%58) kişi her iki kültürel kimliğe de aidiyet hissettiklerini bildirmiştir (Ramanathan, 2015: 631). Sonuç olarak, kültürleşme sürecinin çok boyutlu olduğu ve boyutlar arasında kültürleşme tercihlerinin farklılık gösterebileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kültürleşme sürecinde kültürleşme tutumlarından bağımsız olarak farklı değer yönelimleri ya da özdeşleşme örüntüleri ile karşılaşmak mümkündür. Bu da kültürel kimlik ve uyum süreçlerinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır.

1.4. İki Kültürlülüğten Çok Kültürlülüğe: Kavramın Genişletilmesi

İki kültürlü bireyler, bağlı oldukları köken kültürüne ek olarak yeni bir kültüre de değer verip bu kültürel pratikleri benimsemeye başlarlar. Kültürleşme bağlamında, bu iki kültür bireyin temel iki referans kültürü olan köken kültür ve ev sahibi kültüre ait değer, davranış ve kimliklerin bir birlikteliği olarak görülür (Berry vd., 2006). İki kültürlü kimlik ise bireyin, etnik ve ulusal kimliği içselleştirerek, bu kültürel bileşenleri bir arada yapılandığı yeni bir kimlik formunu ifade eder (Nguyen & Benet-Martinez, 2013).

Ancak, köken ve ev sahibi kültürleri tek kültüre indirgemek doğru değildir. Aileleri farklı kültürel geçmişlere dayanan kişilerde birden fazla köken kültür olabileceği gibi, farklı kültürlerin ve dillerin bulunduğu bağlamlarda birden fazla ev sahibi kültür de olabilir (Chen vd., 2008; Schwartz vd., 2017). Örneğin, Birman ve meslektaşları (2010: 197-198), Eski Sovyetler Birliği’nden Amerika’ya göç eden Yahudi ve Yahudi olmayan ergenlerle yaptıkları çalışmada, Yahudi göçmenlerin Amerika’ya göç etmeden önce iki kültürlü olduklarını ve göç ettikten sonra bazı göçmenlerin kendilerini üç kültürlü (Rus Yahudi-Amerikan) olarak tanımladıklarını ortaya koymuşlardır. Bu nedenle, iki kültürlü kültürleşme modelinin kapsamının genişletilerek çok kültürlü model kullanılması gerektiğini önermişlerdir.

Dolayısıyla, iki kültürlülük kavramsallaştırması birden fazla köken ve ev sahibi kültürün kesişimsel deneyimini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bireyin köken ya da ev sahibi kültürünü tek bir kültüre indirgemek, onların deneyimlerini tam anlamıyla yansıtmaz (Yampolsky vd., 2016). Bu nedenle, bu kişilerin deneyimlerini ifade etmekte iki kültürlülük yerine daha kapsayıcı bir terim olan çok kültürlülük kavramı kullanılabilir.

1.5. Çok Kültürlülük ve Çok Kültürlü Kimlik

Çok kültürlülük kavramı, bireysel ve toplumsal düzeylerde anlam kazanan geniş kapsamlı bir olgudur. En genel şekliyle bir kişinin birden fazla kültüre maruz kalması ve bu kültürlerle sosyalleşmesi sonucu, farklı kültürlerin dili, değerleri, davranışları ve normlarında yetkin hâle gelmesi anlamına gelir (Hong & Khei, 2014; LaFromboise vd., 1993). İki ya da daha fazla kültürel deneyimi kapsıyor olması çok kültürlülüğü iki kültürlülüğün farklılaştırmaktadır. İki kültürlülük genellikle sadece iki kültürün etkisi altında olan bireyler için kullanılırken, çok kültürlülük birden fazla kültüre maruz kalan ve bu kültürleri içselleştiren bireylerin daha geniş kapsamlı deneyimlerini ifade etmekte kullanılmaktadır (Huynh vd., 2011; Nguyen & Benet-Martínez, 2010). Bu bağlamda, gurbetçiler, uluslararası öğrenciler, göçmenler, mülteciler ve misafirler gibi geçici ya da kalıcı göçmen grupları (Amiot vd., 2018; Chen vd., 2008; Tseung-Wong vd., 2019); yaşadıkları ülkenin baskın kültürüne ek olarak en az başka bir kültürle de sosyalleşen yerli ya da göçmen bireylerin çocukları (Firat & Noels, 2022); karma ırk ya da etnik kökenden gelen bireyler (Tendayi Viki & Williams, 2014) gibi en az iki kültürün etkisinde yaşamlarını sürdüren bireyler çok kültürlü grupları oluşturmaktadır (Nguyen & Benet-Martínez, 2010). Dolayısıyla çok kültürlülük, birden fazla kültür hakkında bilgi sahibi olma ve bu kültürel bağlamlarda uyumlu bir şekilde yaşayabilme yetkinliği olarak düşünülebilir.

Bireysel düzeyde çok kültürlülük, demografik özelliklerden psikolojik unsurlara kadar çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Farklı bir ülkeye geçici ya da kalıcı göç etmek ya da göçmen bir soydan gelmek, ülkeler arasında sürekli seyahat etmek ve farklı kültürlerde yaşamak, karma ırk veya etnik kökene sahip olmak, çok kültürlü bir toplumda büyümek, bireyin kültürel çeşitliliğe maruz kalmasına neden olur. Bu demografik faktörler, bireyin çok kültürlü olarak tanımlanmasını sağlar (Hong & Khei, 2014). Çok kültürlülüğün bireysel düzeyde tanımlamalarından biri özdeşleşme temeline dayanmaktadır. Bireyin kendi köken kültüründen ödün vermeden, başka kültürel kimliklerle kendini tanımlaması çok kültürlü olduğunu gösterir (Liu, 2017). Bu bağlamda, bir kişi kendini çok kültürlü olarak tanımlıyorsa ve birden fazla kimlikle ilişkilendiriyorsa, bu kişi çok kültürlülük kavramı içinde değerlendirilebilir (Benet-Martínez, 2012).

Çok kültürlülüğün özdeşleşme boyutu, çok kültürlü kimlik (multicultural identity) kavramını açıklar. Bir kişinin çok kültürlü olduğunu belirlemek için tek kriter özdeşleşme değildir; birden fazla kültürle özdeşleşme, çok kültürlülüğün göstergelerinden sadece biridir. Diğer taraftan, çok kültürlü kimlik kavramsallaştırmasında özdeşleşme olmazsa olmaz bir kriterdir (Benet-Martínez vd., 2002). Dolayısıyla, bir birey en az iki kültürle kendini özdeşleştiriyorsa ve bu kültürlerle psikolojik bir bağlantı kuruyorsa, bu bireyin çok kültürlü kimliğe sahip olduğu söylenebilir (Nguyen & Benet-Martínez, 2010). Bir kültür hakkında bilgi ve beceriye sahip olmak bu kültürle illaki bir özdeşleşme gerçekleşeceği anlamına gelmez (Hong vd., 2007). Bu nedenle çok kültürlülük ve çok kültürlü kimlik kavramları birbiriyle ilişkili olsa da tam olarak aynı kavramı ifade etmezler.

Çok kültürlülüğün bir de toplumsal yönü vardır. Kültürel çeşitlilikle ilgili benimsenen ideolojiler ya da politikalar toplumsal düzeyde çok kültürlülüğü tanımlamak için kullanılır (Benet-Martínez & Hong, 2014; Van de Vijver vd., 2008). Bu kavramsallaştırma daha çok çoğunluk ve azınlık gruplar tarafından çok kültürlülüğün nasıl algılandığı, kültürel çeşitliliğe

karşı nasıl bir tutum geliştirildiği ve çeşitliliğin nasıl yönetildiği ile ilişkilidir (Schalk-Soekar vd., 2004). Genel olarak toplumsal düzeydeki çok kültürlülük farklı kültürel dil ve geçmişe sahip olan kültürel grupların bir arada yaşamaya olumlu şekilde yaklaştığı, kültürel farklılıkları bir zenginlik olarak gördüğü bir yaklaşımı ifade eder (Arends-Tóth & Vijver, 2003; Berry, 2009). Bu bağlamda, çok kültürlülük ev sahibi toplumun çeşitli etnik ve kültürel grupları kabul ettiği, kültürel çeşitliliği desteklediği ve herkesin geniş topluma katılımını teşvik ettiği bir konumdur (Berry & Kalin, 1995). Toplumsal olarak, bu yaklaşım toplumun kimlik politikalarını, dil politikalarını, eğitim stratejilerini ve kültürel etkileşimini şekillendiren resmi bir ideoloji ya da devlet politikası olarak da benimsenebilir. Örneğin Kanada, Avustralya ve Hollanda gibi ülkeler bu politik duruşlarından dolayı çok kültürlü toplumlar olarak anılmaktadır (Berry & Kalin, 2000; Nguyen & Benet-Martínez, 2010).

2. Çok Kültürlü Kimlik Yönetimi ve Kuramsal Açıklamaları

Kültürleşme kuramı, bireyin birden fazla kültürel kimlikle yüksek düzeyde özdeşleşmesini iki kültürlülük olarak değerlendirmiş ve bu yaklaşım, günümüzdeki çok kültürlü kimlik çalışmalarının temelini oluşturmuştur (Phinney, Horenczyk vd., 2001). Çok kültürlülüğün herkes tarafından aynı şekilde yaşanmadığı ve kendi içinde çeşitli varyasyonlarla ortaya çıkabileceği görülmüştür. Genel olarak farklı kültürel öğelerin bir arada deneyimlendiği ve bütünleştirildiği çok kültürlülük ile bağlama göre kültürel davranışların değiştirildiği çok kültürlülük birbirinden ayrı iki deneyimlenme biçimi olarak sunulmuştur (Birman, 1994; LaFromboise vd., 1993). Fakat bu yaklaşımlar hem kuramsal boyutta kalmış hem de çok kültürlülüğü davranış ve kimlik boyutunu ayırmadan değerlendirmiştir. Phinney ve Devich-Navarro (1997: 3-32) ise farklı kültürlerin yönetilmesini ilk defa kültürel kimlik boyutunda ampirik bir çalışmayla ele almış ve Afrika kökenli ve Meksikalı Amerikalı ergenlerin köken, ulusal ve ikili kimliklerini hem nitel hem de nicel yöntemlerle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, bireylerin çok kültürlülükle başa çıkmada kültürel kimliklerini birleştirme (blended biculturals) veya birbirinden ayrı tutma (alternating biculturals) yollarını tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Phinney ve Devich-Navarro (1997) çalışması daha önce önerilen iki kültürlülük biçimlerinin kimlik boyutunda doğrulanmasını sağlamıştır. Ancak, farklı kültürlerin bir arada nasıl anlamlandırıldığı ve çok kültürlülüğün farklı deneyimlenme biçimlerinin ortaya çıkmasının altındaki süreç açıklanmamıştır. Araştırmacıların çok kültürlülük deneyimlerini daha derinden anlama çabaları, çok kültürlü kimlik yönetimiyle ilgili farklı kuramsal yaklaşımların gelişimine önayak olmuştur.

Çok kültürlü kimlik yönetimi, bireylerin birden fazla kültürel kimliğini anlamlandırma ve bu kimlikler arasında denge kurma süreçlerini ifade eder (Benet-Martínez & Haritatos, 2005; Yampolsky vd., 2016). Bu süreçlerle, bireylerin sosyal kimliklerini ve bu kimliklerin birbirleriyle olan ilişkilerini müzakere etmekte kullandıkları çeşitli yollar önerilmektedir (Ward vd., 2018).

Çoklu kültürel kimliklerin birey içindeki anlamı ve benlik içinde bu anlamların müzakere edilmesi ve organize edilme süreci karmaşık ve çok yönlüdür. Çok kültürlü bireylerin kültürel kimlikleriyle ilgili duygu ve düşünceleri, bu sürecin avantajlı ve dezavantajlı yönlerini ortaya koymaktadır (Lilgendahl vd., 2018; Qumseya, 2018). Bu kişiler, köken ve ev sahibi kültürel gruplarına karşı olumlu ya da olumsuz duygular hissedebilirler (Tseung-Wong vd., 2019). Aynı zamanda, içsel olarak köken ve ev sahibi kültüre bağlı kimliklerini uyumlu ya da çatışmalı olarak deneyimleyebilirler (Van der Werf vd., 2020). Çok kültürlülüğün farklı şekildeki deneyimleri genellikle farklı, bazen çatışmalı kültürel bağlılıklar ve beklentilerle karşılaşmalarına dayandırılır (LaFromboise vd., 1993). Aile, arkadaş, köken kültürel grup ve geniş toplumdan gelen taleplerin hepsini dengelemeye çalışmak süreci karmaşıklaştırır (Stuart

ve Ward, 2011). Farklı kültürel yönlerden gelen kimlik ve davranışa yönelik baskılar, çok kültürlülüğün stresli bir süreç olarak deneyimlenmesine neden olabilir (Romero vd., 2007). Çok kültürlü kimliklerin desteklediği ve uyumlu kültürlerarası ilişkilerin olduğu bağlamlarda bile bireyler, içsel kültürel çatışmalar yaşayabilirler (Van der Werf vd., 2020). Bu nedenle, Phinney'in (1991, akt., Van der Werf vd., 2020) de vurguladığı gibi, farklı kültürlerin çatışması gruplar arasında değil, bireylerin içinde yaşanmaktadır. Bu durum, kimlik yönetimi açısından, bireylerin içsel çatışmalarını fark etmelerini ve bu çatışmaları çözmek için stratejiler geliştirmelerini gerektirir. Kültürel kimlik yönetimi, bireylerin en az iki farklı kültüre dayalı kültürel yönelimlerini (bazen karışık beklentiler ve değerler de olabilir) psikolojik olarak nasıl anlamlandırdığı ve benlik içinde bu kimlikleri nasıl müzakere ettiğine açıklama getirir.

Bundan sonraki kısımlarda, çok kültürlü kimlik yönetimini ele alan üç önemli kuramsal yaklaşım tanıtılacaktır. Bunlardan ilki çok kültürlü kimliklerin bireyler tarafından nasıl algılandığını temel alan ve çok kültürlülüğün deneyimlenme şeklinin bireyden bireye farklılık göstereceği hipotezine dayanan İki Kültürlü Kimlik Bütünleşmesi (İKKB, Bicultural Identity Integration) modelidir (Benet-Martínez vd., 2002). Diğer ikisi ise çok kültürlü kimlik yönetimini gelişimsel ve sürece dayalı bakış açısıyla inceleyen Sosyal Kimlik Bütünleşmesinin Bilişsel-Gelişimsel Modeli (Cognitive-Developmental Model of Social Identity Integration) (Amiot vd., 2007) ve Çok Kültürlü Kimlik Stilleri (Multicultural Identity Styles) modelidir (Ward vd., 2018).

2.1. İki Kültürlü Kimlik Bütünleşmesi

İki Kültürlü Kimlik Bütünleşmesi modeli, bireyin iki farklı kültüre dayanan benliğini nasıl organize ettiğini ve bu kimliklerin ne kadar bütünleştiğini incelemek için geliştirilmiş bir kuramsal çerçevedir. Benet-Martínez ve meslektaşları (2002) tarafından ortaya konan bu model, birden fazla kültürü deneyimlemiş bireylerde içselleştirilen kültürel kimliklerin birbiriyle ne derece örtüştüğü ve birleştirildiğine yönelik bireysel algıları değerlendirme üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla İKKB bireysel farklılıklara dayandırılan bireysel düzeyde bir değişken olarak ele alınmaktadır. İki kültürlü kimlik bütünleşmesi modelinde (Benet-Martínez vd., 2002), literatürün detaylı bir taraması yapılarak iki kültürlü bireylerin bazılarının köken ve ulusal kimlikleri arasında bir çatışma algılamadan bu kimlikleri uyumlu ve bir bütün olarak görebildiği vurgulanır. LaFromboise ve meslektaşlarının (1993) da belirttiği gibi bu kişiler her iki kültürde de yetkinlik gösterir ve her iki kültürün taleplerine de kolayca cevap verebilirler. Diğer taraftan model, iki kültürlülerin bazılarının kültürel kimliklerini birbirinden oldukça uzak ve aralarındaki ilişkinin de çatışmalı olduğuna yönelik bir farkındalığa sahip olduklarını belirtir. Modelde bu kişilerin kültürel kimliklerini bir bütün olarak deneyimlemelerinin zor olduğu, bunun yerine ya köken ya da ev sahibi kimlikle özdeşleşmenin daha kolay bir yol olduğu kabul edilir (Phinney & Devich-Navarro, 1997). Schwartz ve meslektaşları (2015) boylamsal bir çalışma ile iki kültürlü kimlik bütünleşmesini gelişimsel açıdan incelemiştir. Çalışma sonucunda kuramsal çerçeveye destek niteliğinde, düşük ve yüksek iki kültürlü kimlik bütünleşmesi olmak üzere iki farklı gelişimsel yörünge tespit edilmiştir. Yanı sıra, bu iki gelişimsel sınıfın zaman içerisinde anlamlı bir değişiklik göstermediği de belirlenmiştir. Bu bulgu, iki kültürlü kimlik bütünleşmesinin zamana bağlı olarak değişim göstermeyen, bireysel düzeyde sabit bir yapı olduğu görüşünü de desteklemektedir.

İKKB kültürel kimliklerin birbiriyle uyumlu ya da karışık olduğuna yönelik iki ucu olan tek boyutlu bir yapıyı temsil eder (Benet-Martínez vd., 2002: 497-512). İKKB düzeyi yüksek olanların kimlikleri uyumlu olarak gördüğü ve bu kültürel kimlikleri bütünleştirebildiği varsayılırken, İKKB düzeyi düşük olanların ise kültürlerini çatışmalı ve birbirlerinden ayrılmış olarak gördüğü için bütünleştirmekte zorlandığı varsayılır. Modele dayalı olarak geliştirilen ölçüm aracı ise yapının tek boyut değil iki boyut olarak ayrıştığını göstermektedir (Benet-

Martínez & Haritatos, 2005: 1027-1028). Buna göre ölçüm aracı, iki kültürlü bireylerin köken kültür ve ev sahibi kültüre ait kimliklerini birbiriyle uyuma karşı çatışma algısı (kültürel çatışma boyutu) ve örtüşmeye karşı mesafe algısı (**kültürel mesafe boyutu**) olmak üzere iki boyutta ölçer. Kültürel uyum boyutu bireyin kültürel kimlikleri arasında çatışma yerine bir uyumun olduğu ve bu kimliklerin birbirini tamamladığını ifade eder. Kültürel örtüşme ise bu kültürlerin birbirinden ayrı olmadığı, birbiriyle bütünleşik ve iç içe olduğu görüşünü yansıtır. Meksika kökenli Amerikalılarla yapılan bir çalışmada bireylerin kendi özellikleri ile bağlı olduğu kültürlerin özelliklerini değerlendirmeleri istenmiş ve bu değerlendirmelerin iki kültürlü kimlik bütünleşmesiyle olan ilişkisi araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, ev sahibi ve köken kültürlerini birbiriyle bütünleşik ve örtüşük olarak algılayan çift kültürlü bireylerin, kendilerine dair kişilik algılarını hem tipik bir Meksikalı hem de tipik bir Anglo-Amerikalının kişilik özellikleriyle benzer olarak gördükleri bulgulanmıştır (Miramontez vd., 2008: 440-441). Anlatı tekniğiyle yapılan bir çalışmada ise, iki kültürlü olmakla ilgili negatif deneyim ve çatışma anlatılarının pozitif bir sonuca bağlanmasının iki kültürlü kimlik çatışmalarının çözülmesi ve bu kültürlerin harmanlanması ile ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur (Lilgendahl vd., 2018). Bu bulgular farklı kültürel gruplara ait özellikler arasında benzerlikler kurarak ortak noktaları fark etmenin ve iki kültürlülükle ilişkili çatışmaların çözülmesinin kimliklerin başarılı bir şekilde bütünleştirilmesi için önemli olduğunu göstermektedir. Çok kültürlü kimlikleri değerlendirmenin bu iki yönü daha önce bahsedilen kaynaşmış kimliğe karşı değişen kimliklere (LaFromboise vd., 1993; Phinney & Devich-Navarro, 1997) benzetilmektedir. Dolayısıyla, kültürel kimliklerin başarılı bir şekilde bütünleştirilmesi, bu kimliklerin uyumlu bir biçimde kaynaşması ile açıklanabilir. Buna karşın, çatışmaların çözüme kavuşmadığı ve kültürel kimliklerin hâlâ birbirinden ayrı tutulduğu kimlik deneyimlerinin, tam anlamıyla bütünleştirilmiş bir yapıya ulaşmadığı söylenebilir.

Benet-Martínez ve Haritatos (2005: 1030-1038) kimlik bütünleşmesinin iki boyutlu ölçümü ile yaptığı çalışmada bu iki boyutun farklı bireysel ve çevresel değişkenlerle ilişkili olduğunu bulgulanmıştır. Çok kültürlü bireylerin çatışmaya yönelik algılarının daha çok bireyin newrotiklik özelliği, dil, kültürlerarası ilişkiler ve ayrımcılık gibi alanlarda yaşadıkları kültürleşme stresi ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu boyut İKKB'nin duygusal yönü olarak yorumlanmıştır. Köken ve ev sahibi kültürün birbirinden ayrı ve uzak algılanmasının ise, bireyin yeniliğe açıklığı, dil ve kültürel izolasyon stresi, ayrılma stratejisi ve iki kültürlü yetkinlikle ilişkili olduğu görülmüştür (Benet-Martínez & Haritatos, 2005). Bu boyut ise daha çok kültürel öğrenme ve performansla ilişkili olduğu için çoklu kültürleri yönetmenin sosyobilisel yönü olarak yorumlanmıştır.

İKKB'nin uyum ve örtüşme boyutları kimlik yönetiminin farklı süreçlerini temsil etmektedir. Birey kültürel kimliklerinin birbiriyle örtüştüğünü düşünse de bu kimlikleri arasında çatışma algılayabilir (Spiegler vd., 2022). Örneğin, iki kültürlü bireylerin uyum ve örtüşme deneyimlerini inceleyen bir çalışma iki kültürlü kimlik bütünleşmesinin bu iki boyutunun ayrı olduğunu destekleyen bulgulara ulaşmıştır (van der Werf vd., 2020). Çalışmada yüksek örtüşme-düşük çatışma, yüksek örtüşme-yüksek çatışma ve düşük örtüşme olmak üzere üç ayrı iki kültürlülüğü deneyimi bulgulanmıştır. Dolayısıyla iki kültürlü bireyler bağlı oldukları kültürler arasında hem çatışma hem de örtüşmeyi aynı anda ya da ayrı ayrı deneyimleyebilmektedir. Bu da uyum ve örtüşmenin ayrı birer boyut olduğunu desteklemektedir.

Yakın zamanda İKKB yapısını tekrar değerlendiren bir çalışma ise yapının uyum, çatışma, örtüşme ve bölümlendirme olmak üzere dört faktörden oluşan daha karmaşık bir yapısı olduğunu ortaya koymuştur (Szabo vd., 2020: 8). Dolayısıyla kültürel uyum/çatışma ve kültürel örtüşme/mesafe aynı boyutun zıt uçlarını değil, birbirinden bağımsız ayrı boyutları temsil

etmektedir. Göçmen kökenli ve etnik azınlık bir grupla yapılan bir çalışmada, İKKB dört farklı yapı bağlamında değerlendirilmiştir (Safa vd., 2024: 273). Çalışmanın bulgularına göre, yüksek uyum ve düşük çatışma, genel kimlik bütünlüğü ve ardından akademik başarı ve benlik saygısı ile ilişkilendirilmiştir. Aynı çalışmada sınınan alternatif bir modelde ise yüksek uyumun akademik başarı, düşük çatışma ve bölümlendirmenin ise benlik saygısıyla doğrudan ilişkili olduğu görülmüştür. Bulgular, kültürel kimlik bütünleşmesinin tüm bileşenlerinin psikososyal sonuçlar açısından aynı etkiyi yaratmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, iki kültürlü kimlik bütünleşmesinin dört farklı boyutta ayrıntılı olarak incelenmesi, sonuçların daha kapsayıcı bilgi sunması açısından yararlı olabilir.

Kültürel kimlikleri bütünleştirmeyi sonuçları bakımından değerlendirdiğimizde, psikolojik ve sosyal uyum açısından olumlu sonuçlarla bağlantılı olduğu görülür (Chen vd., 2013; Ferrari vd., 2015; Kang, 2018; Lu, 2011; Safa vd., 2024). Göçmen kökenli Hispanik ergenlerde iki kültürlü kimlik bütünleşmesini inceleyen boylamsal bir çalışmada, düşük ve yüksek iki kültürlü kimlik bütünleşmesi olarak belirlenen iki gelişimsel yörünge psikolojik ve sosyal sonuçlar açısından karşılaştırılmıştır (Schwartz vd., 2015: 445-446). Çalışmanın sonuçlarına göre, yüksek bütünleşme düzeyine sahip gençler daha yüksek benlik saygısı, iyimserlik ve prososyal davranışlar sergilemiştir. Ayrıca, yüksek bütünleşme düzeyi zamanla daha iyi aile işlevselliği (daha yüksek aile içi iletişim, ebeveyn katılımı ve pozitif ebeveynlik) ile de ilişkili bulunmuştur. İtalya’da farklı etnik gruplardan evlat edinilen bireylerle yapılan boylamsal bir çalışmada da iki kültürlü kimlik bütünleşmesinin bir yıl içinde psikolojik iyi oluş düzeyindeki artışla ilişkili olduğu bulgulanmıştır (Ferrari vd. 2015: 70-72). Dolayısıyla kültürel kimlikleri başarılı bir şekilde bütünleştirmenin psikolojik çıktılar açısından olumlu sonuçlarla ilişkili olduğu söylenebilmektedir.

İKKB’nin sosyal ilişkiler açısından sonuçları ele alındığında ise, aile için ilişkilere olan olumlu katkısının (Schwartz vd., 2015) yanı sıra toplumsal düzeyde de olumlu sonuçlarla ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin, Amerika’daki Çinli göçmenlerle yürütülen bir çalışmada kimlik bütünleşmesi ev sahibi kültürden arkadaşlarla olan etkileşim bağlamında incelenmiştir (Mok vd. 2007: 632-633). Elde edilen sonuçlarda, ev sahibi kültür ve köken kültür birbiriyle ne derecede bütünleştirilirse sosyal ağlar içerisine ev sahibi kültürden arkadaşları dâhil etme olasılığının o derecede arttığı görülmüştür. Bir başka çalışmada, kültürel örtüşmenin benzer olmayan diğerlerine karşı daha hoşgörülü olmakla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Huff vd., 2017: 651-653). Benzer bir çalışmada kültürel kimliklerinin birbirleriyle örtüştüğünü düşünen, ancak kültürel kimlikleri arasında düşük ya da yüksek çatışma algısına sahip iki grup karşılaştırılmıştır (van der Werf vd., 2020: 141-143). Bu iki grup arasında, yüksek çatışma algısına sahip olan iki kültürlü bireylerin, çatışma algısı düşük olan bireylere kıyasla toplumun çok kültürlülüğünü kabul etme konusunda daha fazla endişe duyduğu ve dış gruba karşı daha mesafeli davrandığı bulunmuştur. Bu bulgular açısından bakıldığında, kültürel kimlikleri uyumlu ve birleşik bir şekilde görmek, ev sahibi kültürle kurulan arkadaşlıklar ve sosyal bağlantılar açısından büyük önem taşımaktadır.

Kültürel çeşitliliğe sahip sosyal ağlar, bireylerin kendi kültürel kimliklerini bütünleştirmelerinin ötesinde, küresel düzeyde diğer insanlarla da özdeşleşme hissi geliştirmelerini sağlamaktadır (Bobowik vd., 2022: 495). İki kültürlü kimliklerin entegrasyonunu kültürel kimliklerin dışında, sosyal kimliklerle ele alan çalışmalar, iki kültürlü kimlik bütünleşmesi ile küresel kimlik arasındaki ilişki hakkında da bilgi sunmaktadır. Örneğin, Koç ve Vignoles’in (2016; 2018) Türkiye’deki gay erkeklerle yürüttükleri araştırmalar, gay ve erkek sosyal kimlikleri arasındaki bütünleşmenin küresel kimlikle özdeşleşme ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bulgulara dayanarak, bireylerin farklı kültürel gruplarla kurdukları

ilişkilerin daha karmaşık ve kapsayıcı kimlik yapılarının oluşumunu destekleyebileceği söylenebilir.

2.2. Sosyal Kimlik Bütünleşmesinin Bilişsel-Gelişimsel Modeli

Amiot ve meslektaşları (2007), sosyal ve gelişimsel psikoloji literatürünü birleştirerek bireyin birden fazla sosyal kimliğini bilişsel olarak nasıl birleştirdiğini “Sosyal Kimlik Bütünleşmesinin Bilişsel-Gelişimsel Modeli” ile açıklamıştır. Bu model, çoklu sosyal kimliklerin benlik içerisinde nasıl organize edildiğini ve yapılandırıldığını zamana ve çeşitli yaşam olaylarına bağlı olarak açıklar. Model, bireyin hangi yaşta olursa olsun yeni bir sosyal gruba girdiğinde benlik değişiminin tetikleneceğini ve zamanla farklı sosyal gruplara ilişkin kimliklerin birleştirileceğini öne sürer. Göç (Amiot vd., 2018) ya da kurum değişikliği (Amiot vd., 2012) gibi bireyin yeni bir sosyal bağlama girmesi, Sovyetler Birliği’nin dağılması gibi önemli politik ve sosyal değişimler (De la Sablonniere vd., 2009), pandemi gibi doğal afetler (Lina vd., 2023) ve evlilik (Yampolsky vd., 2021) gibi yaşamsal değişimler bireylerin kimlik değişimini tetikleyerek yeni kimliğin benlik ile bütünleştirilmesi ihtiyacını doğurur.

Göç ya da globalleşme gibi bireyin aşına olduğu kültürden farklı yeni kültürlerle karşılaşması, bu yeni kültürün benliğe dahil edilip edilmemesi ya da mevcut kültürel kimliklerle nasıl ilişkilendirileceğine karar vereceği bir müzakere ve yapılandırma sürecini başlatır (Chen vd., 2008). Amiot ve meslektaşları (2007: 372), bireylerin bilişsel olarak çoklu kültürel kimliklerini yapılandırabilecekleri dört yol önermektedir: hazırlık kategorizasyonu (anticipatory categorization), kategorizasyon (categorization), bölümlendirme (compartmentalization) ve bütünleşme (integration).

Hazırlık kategorizasyonu, bireyin henüz fiziksel olarak yeni bir kültürel gruba katılmadan önce zihinsel olarak bu grup hakkında düşünmeye ve kendisini grupla özdeşleştirmeye başladığı bir süreçtir (Amiot vd., 2007: 372). Bu aşamada birey, gelecekte dâhil olacağı kültürel grup ile kendisi arasındaki benzerlikleri öngörmeye çalışır ve yeni kültürel kimliği hakkında düşünmeye başlar. Örneğin, yurt dışına taşınmayı planlayan biri, o ülkenin kültürü hakkında bilgi edinip, oradaki yaşam tarzını hayal eder ve kendisini o kültürle nasıl uyum içinde hissedebileceğini düşünür. Bu süreç, bireyin yeni kültürel kimliğe zihinsel hazırlık yaptığı hazırlık kategorizasyonunda gerçekleşir (Amiot & de la Sablonniere, 2010).

Kategorizasyon aşaması, bireyin yaşamında somut bir değişim yaşadığı ve yeni bir sosyal grupla aktif olarak karşılaştığı süreci ifade eder (Amiot vd., 2007: 373-374). Bu aşamada, birey kendisini ve kimliğini tanımlarken bir kültürel kimliği diğerlerinin önüne geçirir ve o kimliği daha belirgin hâle getirir. Bu süreç, Berry’nin (1997) kültürleşme kuramındaki ayrılma ve asimilasyon stratejilerine denk gelir. Kültürleşen birey her zaman iki kültüre birden yönelim göstermeyebilir. Bunun yerine sadece köken kültürünün kimliğini sürdürebilir veya köken kültürün kimliğini terk ederek sadece ev sahibi kültürün kimliğini benimseyebilir. Kırgız ve Amerikan kültürlerinin bütünleştirilmesi sürecini ele alan bir çalışmada, yeni kimliğin (Amerikan), orijinal kimliğe (Kırgız) kıyasla daha yüksek bir statüye sahip olması durumunda, bireyin orijinal kültürel kimliğiyle özdeşleşmesinin azaldığı ve yeni kimliğin benlik içinde daha baskın hâle geldiği görülmektedir (de la Sablonniere vd., 2010: 17-19). Bu durum, yeni kimliğin yüksek statüde olduğu durumlarda, eski kimliğin tamamen korunması yerine, bazı unsurlarının azaltılması veya terk edilmesi yoluyla yeni kimliğin benliğe dahil edilebileceğini göstermektedir. Bu süreç, yeni kültürel kimliğin benlik içerisinde baskın hâle geldiği bir kategorizasyon sürecine işaret etmektedir.

Bölümlendirme, bireyin birden fazla kültürel grupla özdeşleşmesini, ancak bu kimliklerin temelde farklı ve ayrı olarak algılanmasını ifade eder (Amiot vd., 2015). Bu

aşamada, farklı kimlikler birbirinden bağımsız olarak tutulur ve bireyin benlik kavramı içinde ayrı bölümler olarak temsil edilir. Örneğin, birey kendi ailesiyle birlikteyken kendini daha çok köken kültürün bir parçası gibi hissederken, iş veya okulda ev sahibi kültürden bireylerle sosyalleşirken kendini bu kültürün bir parçası olarak görebilir (Amiot & De la Sablonnière, 2010: 39). Bu süreçte birey, bağlamın talebine göre ilgili kimliğini ön plana çıkarır. Örneğin, Yampolsky ve meslektaşlarının (2013: 8) yaptıkları nitel çalışmada, katılımcılardan biri benliğinde farklı kültürleri deneyimlediğini belirtmiş ve bunu “sanki yarı burada, yarı oradayım” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeyle, katılımcı kültürel kimliklerini bir bütün olarak deneyimleyemediğini, bunun yerine her seferinde yalnızca bir kimliği yaşayabildiğini aktarmaktadır. Kültürel kimliklerin bölümlendirilmesi, kimlikler arası çatışma algılandığında bireyi koruyan bir strateji olarak görülebilir (Amiot vd., 2007: 374-375).

Bütünleşme, birden fazla kültürel grupla özdeşleşmeyi gerektirir, ancak bu kimlikler benlikte ayrı ayrı bölümlerde yer almak yerine bir bütün olarak yapılandırılır (Amiot vd., 2007: 375-377). Birey, çeşitli kültürel kimliklerinin benzerliklerini ve birbirini tamamlayan yönlerini fark ederek kimliklerini bütünleştirir ya da üçüncü ve yeni bir üst kimlik olarak yapılandırır. Bu aşamada birey, kültürel kimlikleri arasında farklılık ve çatışma algılayabilir, ancak çelişen özellikler arasındaki bağlantıları fark ederek bu durumu aşar (Amiot & de la Sablonnière, 2010: 40-41). Bu aşamada, birey kültürel kimliklerini bağlamdan bağımsız bir bütünlük içinde deneyimler. Yarı Lübnanlı, yarı Fransız olan; Amerika'da doğup çocukluğunda Montreal'e taşınan bir kişi, kültürel kimliklerini nasıl koruduğunu ve bütünleştirdiğini kendini bir İsviçre çakısına benzeterek açıklamıştır (Yampolsky vd., 2013: 8). İçinde bir birbiriyle uyum içinde olan birçok işlevsel parça bulunduğunu ve ihtiyaç duyduğunda bu parçalara ulaşabildiğini ifade etmektedir.

Yampolsky ve meslektaşları (2016), sosyal kimlik değişimini kültürel bağlamda operasyonel hâle getirdikleri Çok Kültürlü Kimlik Bütünleşmesi Ölçeği'ni (The Multicultural Identity Integration Scale) geliştirmişlerdir. Bu ölçek, bireyin birden fazla kültürel kimliğini benlik içinde bütünleştirdiği üç aşamayı (kategorizasyon, bölümlendirme ve bütünleşme) değerlendirmektedir. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin sınındığı bir dizi çalışmada (Yampolsky vd., 2016: 170-172) ölçeğin üç faktörlü yapısı doğrulanmış ve benzer yapılar olan İKKB, kültürel bukelemunluk (cultural chameleonism), kültürel kimlik belirginliği (cultural identity clarity) ve öz-izleme (self-monitoring) ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Sosyal Kimlik Bütünleşmesinin Bilişsel-Gelişimsel Modeli'nde, kimlikleri bütünleştirmenin öncülleri ve sonuçları da önerilmektedir (Amiot vd., 2007: 366). Modele göre kimlik tehtidi ve statü/güç asimetrisi kültürel kimlikleri bütünleştirmeyi zorlaştırırken, aktif baş etme ve uyum stratejileri ile sosyal desteğin bütünleşmeyi kolaylaştıracağı varsayılmaktadır. Kanada'da yaşayan çok kültürlü bir örneklem grubuyla yürütülen bir çalışmada ayrımcılığın stres aracılığı ile bölümlendirmeyi pozitif, bütünleşmeyi ise negatif olarak yordadığı ortaya koyulmuştur (Yampolsky & Amiot, 2016: 91-92). Bir başka çalışmada, Kanada'da yaşayan eski Sovyetler Birliği göçmenlerinde sosyal ağların kültürel kimlik yapılanmalarıyla olan ilişkileri incelenmiştir (Doucerain vd., 2022). Çalışmada, sosyal ağların kültürel olarak çeşitli olmasının, ana akım bireylerin yoğun olmasının ve köken kültürden bireylerin yoğunluğunun az olmasının, kültürel kimlikleri bütünleştirmede önemli faktörlerden olduğu ortaya koyulmuştur. Kültürel kimlik yapılanmalarının öncüllerini Kanada'daki bir uluslararası öğrenci grubunda inceleyen bir çalışmada, hem yeni kültürel gruplarından hem de köken kültürlerinden sağlanan psikolojik ihtiyaç tatmininin kimlik bütünleşmesini pozitif olarak yordadığı bulgulanırken; ayrımcılık algısının ise bölümlendirme ve kategorizasyon yapılanmalarını pozitif olarak yordadığı bulgulanmıştır (Amiot vd. 2018: 636-637).

Yanı sıra modelde kültürel kimlikleri bütünleştirmek hem bireysel hem de gruplar arası sonuçları açısından olumlu sonuçları olan bir süreç olarak görülür. Bireyin, birden fazla kültürel bağlılık gösterdiğinde, yavaş yavaş bu kültürler arasında bağlantı kuracağı ve kültürel bağlılıklarını bütünleştireceği varsayılır (Amiot & De la Sablonnière, 2010). Böylece, benlik hissi çelişkili değil, tutarlı olacaktır ve kimlikleri bütünleştirmek olumlu sonuçlarla ilişki gösterecektir (Amiot vd., 2015). Bu model doğrultusunda yapılan çalışmalar, modelin varsayımlarına destek niteliğindedir. Kültürel kimlikleri bütünleştirme aşamasında olan bireylerin, diğer aşamalarda olan (kategorizasyon ve bölümlendirme) bireylerden psikolojik uyum açısından daha olumlu sonuçlar gösterdiği görülmektedir (Yampolsky vd., 2013). Örneğin, nitel bir araştırmada anlatı bütünlüğü (iyi oluş göstergesi) ve çok kültürlü kimlik bütünleşmesi aşamaları arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Yampolsky vd. 2013: 8-10). Çalışmada, kimlik bütünleşmesinin anlatı bütünlüğü ile pozitif bir ilişki gösterdiği; buna karşın bölümlendirmenin anlatı bütünlüğü ile olan ilişkisinin ise negatif olduğu bulunmuştur. Yanı sıra, kimlik yapılanmalarının anlatı bütünlüğü üzerindeki etkilerini incelemek için yapılan karşılaştırmada, kategorizasyon ve bütünleşme kimlik yapılanmasına sahip katılımcıların, anlatı bütünlüğünü, bölümlendirme kimlik yapılanmasına sahip olanlardan anlamlı derecede daha yüksek olarak bildirdikleri tespit edilmiştir.

Kuramsal çerçeveye uygun olarak, kültürel kimlikleri bütünleştirmek iyi oluşla tutarlı olarak pozitif ilişki göstermektedir (Balakrishnan vd., 2020; Mosanya ve Kwiatkowska, 2023; Yampolsky vd., 2016). Bütünleşme kültürel kimlik yapılanması yaşam doyumu (Mosanya & Kwiatkowska, 2021) ve benlik saygısı (Raitman & Danielson, 2022) gibi iyi oluş değişkenlerini doğrudan yordamaktadır. Yanı sıra kültürel kimlikleri bütünleştirmenin, benlik tutarlılığı, öz yeterlilik (Mosanya, M. & Kwiatkowska, 2023) ve aktif çatışma çözme yöntemleri aracılığıyla iyi oluş ile pozitif ilişki gösterdiği tespit edilmiştir (Arias-Valenzuela vd., 2019: 977). Diğer taraftan, kategorizasyonun iyi oluşla olan ilişkileri ise tutarsızdır. Kategorizasyonun iyi oluşla pozitif, negatif ve anlamsız ilişki gösterebildiği çalışma bulgularına rastlanmaktadır (Balakrishnan vd., 2020; Yampolsky vd., 2013; Yampolsky vd., 2016). Örneğin, bir çalışmada kültürel kimlik yapılanmalarının iyi oluşla doğrudan ve dolaylı ilişkileri incelenmiştir (Mosanya & Kwiatkowska, 2023: 7-10). Bu çalışmada, kültürel kimlikleri kategorize etmenin iyi oluşla doğrudan negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Ancak, benlik tutarlılığını artırarak dolaylı yünden iyi oluşu kolaylaştırabildiği de görülmüştür. Bölümlendirme kimlik yapılanmasının iyi oluşla bağlantısı da kategorizasyona benzer şekilde, birbiriyle çelişkili bulgular ortaya koymaktadır. Mosanya ve Kwiatkowska (2023: 7-10) çalışmalarında, bölümlendirmenin benlik tutarlılığı ile negatif ilişkisi aracılığı ile dolaylı olarak iyi oluşla negatif ilişki gösterdiğini bulgulamıştır. Balakrishnan ve meslektaşlarının (2020: 500-5001) çalışmasında ise bölümlendirmenin, bu bulgunun aksine, iyi oluşla pozitif bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yampolsky ve meslektaşlarının (2016: 173-179) yürüttüğü bir dizi araştırmada benzer şekilde sonuçlar birbiriyle tutarlı değildir; bölümlendirmenin iyi oluşla hem olumlu hem de olumsuz yönde bağlantılı olabileceği görülmektedir. Çalışmanın 1B sonuçlarında, bölümlendirmenin benlik saygısıyla olan ilişkisi pozitif olarak ortaya çıkarken; 2B sonuçlarında negatif duygulanımla pozitif ilişkisi olduğu görülmektedir.

Çok kültürlü kimlik yapılanmalarının sadece bireysel iyi oluşla değil sosyal çıktılarla da ilişkili olduğu görülmektedir. Uluslararası çiftlerde kültürel kimlikleri bütünleştirmek, yüksek ilişki kalitesiyle pozitif ilişki gösterirken, kültürel kimliklerden birini öne çıkarmak ve bağlamlara göre değiştirmek olan kategorizasyon ve bölümlendirmenin düşük ilişki kalitesiyle bağlantılı olduğu bulunmuştur (Yampolsky vd., 2021: 891-893).

Sonuç olarak bu model, bireylerin birden fazla kültürel kimliği benliklerine nasıl dâhil ettiklerini ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları anlamak için öncüller ve sonuçlarıyla birlikte

kapsamlı bir çerçeve sağlar (Amiot vd., 2007). Modelde yeni bir sosyal kimliğin benliğe dâhil edilmesi sürecinin tek kültürle özdeşleşme, kimlikleri bölümlendirme ve kimlikleri birleştirme aşamalarından geçerek bilişsel olarak benlikte organize edildiğini savunur. Model daha çok en son aşama olan bütünleşmeye dair varsayımlarda bulunur. Bireyin benlik içindeki çoklu kimliklerini zaman geçtikçe daha başarılı bir şekilde bütünleştirdiği ve kültürel kimlikleri bütünleştirmenin psikolojik ve sosyal açılardan olumlu sonuçlarla ilişkili olduğu destek bulmuştur (Amiot vd., 2018; Balakrishnan vd., 2020; Yampolsky vd., 2021). Fakat kategorizasyon ve bölümlendirme yapılanmaları ile ilgili çelişkili bulgular ışığında, bu kültürel kimlik yapılanmalarının doğası hakkında net çıkarımlar yapabilmek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

2.3. Çok Kültürlü Kimlik Stilleri

Ward ve meslektaşları (2018: 1404) daha önce Yeni Zelanda'daki Müslüman gençlerle yürüttükleri nitel çalışmaya (Stuart & Ward, 2011) dayanarak gelişimsel yaklaşımlar ve kültürleşme teorilerini birleştirdikleri kuramda kültürel kimlik yönetimini açıklamak için “çok kültürlü kimlik stilleri” kavramını önermişlerdir. Bu kuramda kültürel kimlikleri yönetmede kullanılan iki strateji olduğu öne sürülmektedir: melez kimlik stili (hybrid identity style) ve değişen kimlik stili (alternating identity style).

Melez kimlik stili, bireyin iki veya daha fazla kültürün arzu edilen yönlerini seçerek ve birleştirerek yeni bir kimlik oluşturmamasını ifade eder. Bu yaklaşım, her iki kültürün de belirli yönlerinin birbiriyle bağlantılandırılarak harmanlanması sürecini içerir. Melez kimlik stili daha önce bahsedilen iki kültürlü kimlik bütünleşmesi (Huynh vd., 2018) ve bütünleştirme yapılanmasına (Amiot vd., 2007) benzer bir kimlik yönetimi stratejisidir. Kültürel kimlikleri yapılandırma kimliklerin birbirinden ayrı tutulduğu ve bağlama göre değiştirildiği bölümlendirme yapılanması ise daha çok değişen kimlik stili ile benzerdir (Amiot vd., 2007). Değişen kimlik stili, bireyin kültürel kimliklerini bağlama göre esnek bir şekilde uyarlamasını ve değişimini içerir. Melez ve değişen kimlik stili olarak tanımlanan bu iki yönetim stratejisi dinamik ve her an ulaşılabilir stratejiler olarak önerilir (Ward vd., 2018: 1403). Birey bu iki stratejiye istediği zaman ulaşabilir ve bu stratejilerin kullanımı zamana göre değişkenlik gösterebilir (Schwartz vd., 2019). Birey kültürel kimliklerini yönetmede iki stratejiden birini baskın olarak kullanabileceği gibi, iki strateji de baskın bir şekilde kullanabilmektedir (Hart, 2022: 29-30). Bu iki kimlik yönetimi stratejisi bütünleşme motivasyonu tarafından tetiklenmekte ve bağlamsal koşullara göre stratejilerin seçimi şekillenmektedir (Qumseya, 2018; Ward vd., 2018). Örneğin Yeni Zelanda ve İsrail bağlamlarında Arap kökenli katılımcılarla yapılan bir çalışmada, Yeni Zelanda'daki Arap katılımcılarda çok kültürlülüğün, değişen kimlik stilini azaltarak kültürel kimlik ve iyi oluşu olumlu etkilediği bulunmuştur (Qumseya, 2018: 56-98). Aynı grupta ayrımcılığın düşük olması ve çok kültürlülük algısı ise, kimlik sonuçları ve psikolojik iyi oluşla pozitif ilişkili olarak bulunmuştur. Ayrımcılığa maruz kaldığını belirten bireyler daha çok değişen kimlik stili bildirirken, çok kültürlülüğün desteklendiğine inananlar ise bu kimlik yönetimi biçimini daha az bildirmiştir. İsrail'de ise yüksek bütünleşme motivasyonu (köken ve ev sahibi kültürü birlikte sürdürme isteği) olan bireylerde algılanan ayrımcılık, değişen kimlik stili ile ilişkilendirilirken, çok kültürlülük algısı bu yöntemin daha az kullanılmasını sağlamıştır. Ayrıca çalışmanın nitel sonuçlarına göre, İsrail'de Filistinli gençler, değişen kimlik stilini, hem çoğunluk kültüre katılım sağlamak hem de etnik kimliklerini ve grubun desteğini korumak için uygun bir strateji olarak gördüklerini bildirmiştir (Qumseya, 2018: 132-138).

Ward ve meslektaşları (2018: 1417-1427) kuramsal varsayımlarını sınadıkları farklı yaş ve etnik gruptan göçmen gruplarla yaptıkları çalışmada, melez kimlik stili olumlu, değişen kimlik stili ise olumsuz sonuçlarla bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Melez kimlik stili,

belirgin ve tutarlı bir kimlik hissini tetikleyerek yaşam doyumuyla pozitif bir ilişki göstermektedir. Buna karşılık, değişen kimlik stili, daha çok kafa karışıklığı ve çatışma hissiyle ilişkilendirilerek yaşam doyumuyla negatif bir ilişki göstermektedir. Bu bulgular, kimlik yönetiminde melez kimlik stiline olumlu, değişen kimlik stiline ise olumsuz bir strateji olabileceğini göstermektedir. Benzer bulgular daha sonra yapılan çalışmalarla da destek bulmuştur (Jack, 2018; Qumseya, 2018). Diğer taraftan, Ward ve meslektaşları (2021: 278-279) yaptıkları bir çalışmada, değişen kimlik stiline dolaylı olarak olumlu sonuçlarla ilişkili olabileceğini göstermiştir. Değişen kimlik stiline yüksek düzeyde kullanıldığı durumlarda, kültürleşme stresinin dışsallaştırma davranışları üzerindeki olumlu etkisinin azaldığı görülmektedir. Bu bulgu, çok kültürlü bireylerin değişen kimlik stiline, farklı kültürler arasındaki çatışmaları yönetmek için kullandıkları olumlu bir strateji olarak tanımladıklarına dair bildirimleri ile örtüşmektedir (Qumseya, 2018).

Çok kültürlü kimlikleri yönetmekte kullanılan melez ve değişen kimlik stiline sosyal sonuçlarla da ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin melez kimlik stili olumlu grup içi ve gruplar arası değerlendirmelerle, değişen kimlik stiline ise olumsuz grup içi ve gruplar arası değerlendirmelerle ilişkili olduğu bulunmuştur (Tseung-Wong vd., 2019: 124-125). Genel olarak sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde kültürel kimlikleri birbiriyle uyumlu bir şekilde birleştirmek olan melez kimlik stiline psikolojik ve sosyal açıdan olumlu bir yönetim stratejisi olduğu söylenebilir.

2.4. Çok Kültürlü Kimlik Yönetiminin Farklı Yönleri

Çok kültürlü kimlikleri yönetmede ele alınan üç temel kuramsal yaklaşımın temel aldığı kuramsal dayanak ve incelediği yapılar birbirinden farklıdır. Çok kültürlü kimlik yapılanmaları sosyal kimlik ve gelişimsel kuramlara dayanarak, yeni bir sosyal kimliğin benliğe dâhil edilmesinde yer alan süreçleri ve çoklu sosyal kimlikler arasında uyum hissini zaman içinde nasıl başardığını gelişimsel bir bakış açısıyla incelemektedir (Amiot vd., 2015). Kuramda tanımlanan kategorizasyon, bölümlendirme ve bütünleşme yapılanmaları kültürel kimlikleri bütünleştirmenin birer aşamasıdır. Kategorizasyon aşamasında benlikte tek bir kimlik önemli olarak görülürken, bölümlendirme ve bütünleşme aşamasında birden fazla kimlik birey için önemli hâle gelmektedir. İKKB ve çok kültürlü kimlik stilleri ise daha çok birden fazla kültürel kimlikle özdeşleşmeyi odak noktasına almaktadır. İKKB temelde bireysel psikoloji literatürüne dayanmakta ve çok kültürlü bireylerin benliklerini nasıl algıladığını bireysel bir yapı olarak değerlendirmektedir (Benet-Martínez vd., 2002). Çok kültürlü kimlik stilleri ise gelişimsel ve kültürel psikoloji literatürüne dayandığı kuramsal çerçevesinde, kültürel kimlik bütünleşmesini başarmak için kullanılan dinamik stratejileri tanımlamaktadır (Ward vd., 2018).

Her ne kadar bu yapılar çok kültürlü kimliklerin farklı yönlerini incelese de belli ölçülerde birbiriyle örtüşen yönleri olduğu da dikkati çekmektedir. Özellikle her üç kuramda da çok kültürlü kimlikleri bir bütün hâline getirmek kültürel kimlikleri yönetmenin bir yolu ve en uyumlusu olarak tanıtılmaktadır (Amiot vd., 2007; Benet-Martínez vd., 2002; Ward vd., 2018). Benzer şekilde bölümlendirme kimlik yapılanması ve değişen kimlik stili de kültürel bağlamlar arasında geçiş yapmayı kapsamayı yönünden benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu iki yapının kültürel kimliklerin birbirinden ayrı tutulması açısından İKKB yapısıyla da benzediği söylenebilir. Bu farklı kültürel kimlik yönetimi yapıları bazı çalışmalarda birlikte incelenmiş ve yapılar arasındaki benzerlikler doğrulanmıştır (Szabó vd., 2020; Yamposky vd., 2016).

Szabó ve meslektaşları (2020) iki kültürlü kimlik bütünleşmesi ve çok kültürlü kimlik stillerini yapısal olarak karşılaştırmış ve ortaya çıkan yapıların birbiriyle ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmada her iki kavramın ayrı yapılarla temsil edildiği görülse de aralarında bazı örtüşmelerin olduğu da ortaya koyulmuştur. Kültürel kimliklerinin birbiriyle örtüştüğünü algılayan

bireylerin kültürel kimlikleri arasındaki bütünlüğü sürdürebilmek için melez kimlik stilini kullanma ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu daha önce iki kültürü birbiriyle bütünleşik ve uyumlu olarak algılayan melez kimlik stili ile pozitif ilişkili olduğunu gösteren çalışma bulgusuyla örtüşmektedir (Huynh vd., 2018). Aynı zamanda, bu ilişki örüntüsü Amerika'daki Hispanik öğrencilerle yapılan boylamsal bir çalışmada da desteklenmiştir (Schwartz ve ark., 2019). Çalışmada, kültürel kimliklerin birleştirilebileceği algısı ve kültürel kimliklerin uyumlu olduğu hissi, 12 gün içerisinde melez kimlik stiline tercihindeki artış ile ilişkili bulunmuştur. Başka bir çalışmada iki kültürlü kimlik bütünleşmesinin çok kültürlü kimlik yapılanmalarıyla da ilişkisi ortaya koyulmuştur (Yamposky vd., 2016). Bütünleşme kimlik yapılanması çok kültürlü kimliklerin birbiriyle uyumlu ve bütünleşmiş algılanmasıyla pozitif olarak ilişkili bulunmuştur. Çok kültürlü kimlik yapılanmalarında kültürel kimlikleri bütünleştirmek, bu kimlikler arasında bağlantı ve benzerlik kurmayı gerektirmektedir (Amiot vd., 2015). Bu açıdan melez kimlik stiline bütünleşmiş bir kimlik yapılanmasıyla benzer özellikte olabileceği çıkarımı yapılabilir. Diğer taraftan Szabó ve meslektaşlarının (2020) çalışmasında kültürel kimlikleri çatışmalı ve ayrık algılayan değişen kimlik stili ile pozitif bağlantısı ortaya çıkmıştır. Huynh ve meslektaşları (2018) ise iki kültür arasında uyum olduğunu algılayan (yüksek İKKB) değişen kimlik stili ile negatif yönde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Dolayısıyla değişen kimlik stili daha çok kültürel kimliklerin çatışmalı ve birleştirilemeyeceği durumlarda kullanılan bir kimlik yönetim stratejisi olabilir. Bölümlendirme kimlik yapılanmasının kimliklerin henüz bütünleştirilemediği, ayrı bölümlerde tutulduğu ve bağlamlar arasında değiştirildiği kimlik yapılanması olduğu göz önüne alındığında değişen kimlik stiline bölümlendirme kimlik yapılanmasıyla benzer özellikler taşıyabileceği düşünülebilir (Yampolsky vd., 2016). Bu bulgular, bireyin farklı kültürleri arasında uyum ve örtüşme algılamasının bu iki kültürü birbiriyle bütünleştirebildiği yönetim yollarını tercih etme olasılığını artırdığına kanıt niteliğindedir. Diğer taraftan farklı kültürlerini bütünleştirilemez ve çatışmalı olarak görmenin ise daha çok kültürel kimliklerin birbirinden ayrı tutulduğu ve bağlama bağlı yönetildiği kimlik yönetim biçimlerine yönelmekle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç

Bu derleme çalışmasında, çok kültürlülük ve çok kültürlü kimliklerin yönetimi kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, çok kültürlülüğün kavramsal temelleri üzerinde durulmuş; kültürleşme, iki kültürlülük/iki kültürlü kimlik ve çok kültürlülük/çok kültürlü kimlik gibi temel kavramlar tanıtılmış ve bu kavramlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmuştur. Bu kavramların tanıtılması, okuyucunun terminolojiye hâkim olmasını ve çok kültürlü kimlik yönetimi konusundaki tartışmaları daha iyi anlamasını sağlamıştır. İkinci bölümde ise bireyin birden fazla kültürel bağlılığını benlik içerisinde nasıl yapılandığı ve müzakere ettiğine açıklama getiren çok kültürlü kimlik yönetimi alanında öne çıkan üç kuramsal yaklaşım tanıtılmıştır. Bu kapsamda kuramların ele aldığı iki kültürlü kimlik bütünleşmesi, çok kültürlü kimlik yapılanmaları ve çok kültürlü kimlik stilleri kavramları tanıtarak birbirleri ile olan benzerlik ve farklılıklarına değinilmiştir. Bu bağlamda, bu çalışmanın çok kültürlü kimlik alanında yapılacak araştırmalara rehberlik etmesi beklenmektedir.

Kültürleşme ve iki kültürlülük, uzun yıllardan beri ilgi gören konulardır (Berry, 1997). İnsan hareketliliğinin artması ve toplumların giderek çok kültürlü hâle gelmesi, bu konunun önemini artırmıştır. John Berry (1997), kültürleşen bireylerin kendi köken kültürlerinin değer ve uygulamalarını terk etmeden, ev sahibi kültürün değer ve uygulamalarını da benimseyebileceğini savunarak “iki kültürlülük” kavramını açıklamış ve bu kavram çok kültürlülük çalışmalarında önemli bir başlangıç noktası olmuştur. Bu nedenle, derlemede

önce çok kültürlülük, kültürleşme kuramı ile ilişkilendirilmiş ve tarihsel süreç içinde çok kültürlü kimlik yönetimine doğru ilerleyen gelişmeler incelenmiştir.

Kültürleşme alanında yapılan incelemeler iki önemli sonucu ortaya koymaktadır. Birincisi, kültürleşme sürecinin ele alınan referans kültürlerin iki kültürden fazla olabileceği bilgisidir (Birman vd., 2010). Geleneksel olarak, kültürleşme köken kültür ve ev sahibi kültürle ilişkilidir ve birey bu iki kültürle olan ilişkisi bağlamında değerlendirilir (Berry, 1997; Berry, 2008). Ancak yapılan araştırmalar, bu referans kültürlerin tek bir kültürle sınırlı olmadığını ve birden fazla köken ve/veya ev sahibi kültür olabileceğini göstermiştir (Yampolsky vd., 2016). Bu bulgular, iki kültürlülüğün daha geniş bir kavram olan çok kültürlülüğe dönüştürülmesini sağlamıştır. İki kültürlülük genellikle iki kültürle sosyalleşen bireyleri ifade ederken, çok kültürlülük iki veya daha fazla kültürle olan ilişkileri ve bağlılıkları ele almaktadır (Benet-Martínez, 2012; Nguyen & Benet-Martínez, 2010). Bu kapsamda geçici ve kalıcı göçmen grupları, 2 ve daha üstü kuşak göçmenler, karma etnik ve ırksal kökene sahip olan bireyler, küreselleşmenin etkisiyle farklı kültürlerle maruz kalan bireyler gibi birden fazla kültürün etkisinde yaşayan ve sosyalleşen bireylerin çok kültürlü olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Kültürleşme süreci kapsamında çok kültürlülüğü inceleyen çalışmalarla ilgili çıkarılabilecek ikinci önemli sonuç, iki kültürlülük veya çok kültürlülük ve deneyimlenme biçimlerine yönelik ilginin, zaman içinde kavramın “ne” olduğundan çok “nasıl” başarıldığına yönelmiş olmasıdır. Böylece çok kültürlü kimlik yönetimi bir özdeşleşme meselesinden öteye geçerek, bu kimliklerin benlik içerisinde yapılandığı ve yönetildiği süreçlere odaklanacak şekilde ilerlemiştir (Phinney & Devich-Navarro, 1997).

Bu konudaki çalışmaların incelenmesi, ilerleyişin yönünü belirleyen bazı önemli noktaları ortaya koymaktadır. İlk olarak, çok kültürlülüğün bireysel düzeyde sınıflandırılması yapılmış (LaFromboise vd., 1993) ve kültürleşmenin çok boyutlu doğasının anlaşılmasıyla birlikte, bu sınıflandırma kimlik özelinde ele alınmıştır (Phinney & Devich-Navarro, 1997). Daha sonra, bireyin farklı kültürel kimliklerini yönetmesinin süreç temelinde ve daha kapsamlı kuramsal bakış açılarıyla ele alınmaya başlandığı görülmüştür (Amiot vd., 2007; Benet-Martínez vd., 2002; Ward vd., 2018). Böylece çok kültürlü kimlik gelişimi her yaş düzeyinde tetiklenebilen gelişimsel bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu yeni yönelimle birlikte, ilgi çok kültürlü kimliğin içeriğinden çok, bu kimliklerin benlik içerisinde nasıl yönetildiği ve uyumlu bir bütün hâline getirildiği gelişimsel süreci ve altında yatan mekanizmaları daha kapsamlı incelemeye doğru kaymıştır.

Çok kültürlü kimliklerin nasıl yönetildiğine doğru ilerleyen süreçte önemli bir nokta, çok kültürlülüğün herkes tarafından benzer şekilde deneyimlenmemesidir. İki kültürlülük, Berry’nin tanımladığı diğer kültürleşme stratejileri (ayırılma, asimilasyon, marjinalleşme) ile karşılaştırıldığında, köken ve ev sahibi kültüre ne derece yönelim gösterildiğine ya da bağlamlar arasında bu kültürlerle olan yönelimin farklılaşmasına bağlı olarak çeşitli varyasyonlar içermektedir (Mancini vd., 2018; Nieri vd., 2011; Schwartz & Zamboanga, 2008). İki kültürlülüğün farklı biçimleri, özellikle çok kültürlülük deneyimlerinin daha derinlemesine incelenmesini sağlamıştır. Böylece, çok kültürlülüğün farklı sınıflandırmalarının yapıldığı görülmüştür. Bu sınıflandırmalar, kültürleşmenin tutum, davranış ve kimlik boyutlarını bir arada ele almasıyla dikkati çekmektedir (LaFromboise vd., 1993). Çok kültürlü kimlik yönetimi, isminden de anlaşılacağı gibi, daha çok kültürel kimliklerle ilgilenir. Ancak tarihsel süreçte, ilk olarak çok kültürlü kimlik yönetimi yerine, farklı kültürlerin bir arada nasıl organize edildiğine yönelik açıklamalar getirildiği görülmektedir. Özellikle bu kapsamda, LaFromboise ve meslektaşları (1993) ile Birman’ın (1994) sınıflandırmaları ön plana çıkmaktadır. LaFromboise ve meslektaşları (1993), çok kültürlülüğü tutum ve davranış boyutunda ele alarak

bireyin iki farklı kültürde yetkinlik sağlayabileceği yolları tanımlamıştır. Birman (1994) ise davranış ve kimlik boyutunu birbirinden ayırarak çok kültürlülüğü bu iki boyuta bağlı olarak sınıflandırmıştır.

Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında, kültürleşmenin çok boyutlu doğası dikkat çekmektedir. Kültürleşme sürecini inceleyen araştırmacılar, bu sürecin tutum, davranış, değer ve kimlik gibi birçok alanda ve çok boyutlu bir görünümde ilerlediğini ortaya koymuştur (Arends-Tóth & Van de Vijver, 2007; Berry vd., 2006). Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, her bir boyuttaki sürecin kendine has hızında ilerlediği ve kültürel kimlik alanındaki değişimlerin ise nispeten daha yavaş bir ilerleyişte seyrettiği söylenebilir (Hutnik, 1986; Snauwaert vd., 2003). Böylece, kültürleşme, kültürel kimlik değişimi ve kültürel kimliklerin benlik içerisinde yeniden yapılanmasıyla karakterize edilen kimlik boyutuna özel incelenmeye başlanmıştır (Phinney, Horenczyk vd., 2001). Phinney & Devich-Navarro (1997), çok kültürlülüğü ilk olarak sadece kimlik boyutunda tanımlamış ve ampirik olarak incelemiştir. Bu araştırmada, bireylerin kültürel kimliklerini benlik içerisinde bütünleştirerek ve bağlamlara göre kültürel kimliklerinin birini ön plana çıkararak deneyimledikleri iki tür kimlik yapılanması sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma, daha çok kültürel kimliklerin içeriği hakkında bilgi vermesine rağmen, farklı kültürel kimliklerin benlik içinde nasıl yönetildiği konusunda açıklama getirmemiştir.

Çok kültürlü kimliklerin benlik içerisinde nasıl yönetildiğine yönelik kuramsal açıklamalar incelendiğinde ise, üç kuramsal modelin öne çıktığı görülmektedir: İki Kültürlü Kimlik Bütünleşmesi (Benet-Martinez vd., 2002), Sosyal Kimlik Bütünleşmesinin Bilişsel-Gelişimsel Modeli (Amiot vd., 2007), ve Çok Kültürlü Kimlik Stilleri (Ward vd., 2018). Bu üç kuramsal bakış açısı, genel olarak çok kültürlü kimlikleri sınıflandırmak ve sabit, yerleşik bir yapı olarak değerlendirmek yerine, daha dinamik ve süreç temelli bir yaklaşımla ele alır. Ancak, bu üç yaklaşımın kültürel kimlik yönetimi sürecini farklı perspektiflerden değerlendirdiği görülmektedir.

İki Kültürlü Kimlik Bütünleşmesi modeli, daha çok bireysel bir bakış açısını benimseyerek çok kültürlü bireylerin geliştirdikleri benlik yapısı hakkındaki değerlendirmelerini inceler. Bu model, bireylerin benlik içerisinde bütünleştirdiği kimliklerin birbiriyle uyumlu mu, çatışmalı mı, ayrı mı yoksa örtüşür vaziyette mi olduğuna dair bilgi sunar. Amiot ve meslektaşları (2007, 2015) ise, çok kültürlü kimliklerin zaman içindeki bireysel gelişim sürecine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, kültürel kimliklerin bütünleştirilmesi sürecinde geçilen aşamalar tanıtılmaktadır. Son kuramsal bakış açısı olan Çok Kültürlü Kimlik Stilleri ise, tamamen sürece odaklanarak bireylerin kültürel kimliklerini bütünleştirmede kullandıkları stratejileri tanımlar. Her üç kuramsal yönelim de öne sürdükleri yapıları değerlendirebilecekleri ölçüm araçlarına sahiptir (Benet-Martínez & Haritatos, 2005; Ward vd., 2018; Yampolsky vd., 2016). Çok kültürlü kimliklerin yönetimiyle ilgili bu üç farklı yaklaşımın temel yapıları incelendiğinde, aralarında bağlantılar olduğu, ancak bu yapıların birbirinden farklılaştığı görülmüştür (Szabó vd., 2020; Yampolsky vd., 2016). Bu bulgular, çok kültürlü kimlik yönetimi hakkında öne sürülen bu farklı yapıların her birinin sürecin ayrı bir yönüne açıklama getirdiğini göstermektedir. Örneğin Amiot ve meslektaşlarının (2007) önerdiği kültürel kimlik bütünleşmesinin son aşamasının yüksek İKKB ile (Yamposky vd., 2016) ve yüksek İKKB'nin de melez kimlik stili ile (Huynh vd., 2018) ilişkili yönleri olduğu ortaya koyulmuştur. Bu durumda, kültürel kimlikler arasında bağlantıların kurulduğu ve bütünleştirildi son aşamada birey bu kimlikleri arasında yüksek örtüşme ve uyum algılayabilir. Bireyin bu algıları geliştirdiği kimlik yapısına ait bireysel düşünceleri yansıttığı için İKKB yapısına denk gelmektedir. Aynı zamanda bu kişi bütünleştirme aşamasında kültürel kimliklerini yönetmede daha çok melez kimlik stilini kullanıyor olabilir. Bu da bireyin kullandığı stratejileri

yansıtmaktadır. Kültürel kimlikleri bütünleştirmenin farklı evrelerinde bireyin benliği hakkındaki düşünceleri ve kullandığı stratejiler değişiklik gösterebilir. Bu durum, çok kültürlü kimlik yönetimiyle ilgili sürecin ele alınmasında tek bir kuramsal çerçevenin yeterli olmayabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle, daha iyi bir kavrayış için bu kuramsal bakış açılarının bir arada ele alınması faydalı olabilir.

Kültürel kimlik yönetim sürecini ele alırken, farklı yapıların zaman içerisindeki ilişkilerini boylamsal çalışma desenleriyle incelemek önemlidir. Çok kültürlü kimlik gelişimi üzerine yapılan çalışmaların çoğunun belirli bir zaman dilimindeki ilişkileri ele aldığı, ancak boylamsal çalışmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir (Schwartz vd., 2019). Oysa çok kültürlü kimlik bütünleşmesine dair güncel yaklaşımlar, gelişimsel sürece yönelik varsayımlara dayanmaktadır (Amiot vd., 2007; Ward vd., 2018). Boylamsal çalışmalar, çok kültürlü kimlik gelişimi ve yönetiminde, çok kültürlülüğe ilişkin bu farklı yapıların nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu anlamak açısından önemli görülmektedir. Daha önce İKKB ve kültürel kimlik stilleri arasındaki ilişki boylamsal olarak incelenmiş ve bireysel temelli bir değişken olan İKKB'nin, kültürel kimlikleri yönetmede kullanılan stratejileri etkileyebileceği ortaya konulmuştur (Schwartz vd., 2019). Bütünleşme kimlik yapılanmasının melez kimlik stiliyle olan benzerliği göz önüne alındığında ve melez kimlik stili aktif bir kimlik yönetim stratejisi olduğu düşünüldüğünde, melez kimlik stili zaman içindeki kullanım sıklığının kümülatif olarak bütünleşmiş bir kimlik yapılanmasına katkı sağlayabileceği düşünülebilir. Bu muhtemel ilişkilerin sıranması ve çok kültürlü kimlik yönetimi süreçlerinin derinlemesine anlaşılabilmesi açısından, gelecekte boylamsal çalışma desenleriyle yürütülecek araştırmalara ağırlık verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çok kültürlü kimliklerin yönetilmesini ele alan çeşitli yapılar psikososyal sonuçları açısından bazı benzer ilişkiler sergilemektedir. Örneğin, iki kültürlü kimlik bütünleşmesi, bütünleşme yapılanması ve melez kimlik stili gibi kimliklerin benlikte bütünleştirilmesini ifade eden yapılar, genel olarak olumlu sonuçlarla ilişkilidir (Amiot vd., 2018; Schwartz vd., 2015; Ward vd., 2021; Yampolsky vd., 2021). Diğer yandan, bölümlendirme yapılanması ve değişen kimlik stili, yani kimliklerin bağlamlar arasında dönüşümlü yönetilmesi olarak tanımlanan yapılar, çelişkili bulgular ortaya koymaktadır (Balakrishnan vd., 2020; Jack, 2018; Qumseya, 2018; Ward vd., 2021; Yampolsky vd., 2016). Bazı çalışmalar, bu tür kimlik yapılarını uyum sonuçlarıyla ilişkilendirmek için aracı veya düzenleyici mekanizmalar kullanarak bu durumu açıklamaya çalışmaktadır. Örneğin, bölümlendirme kimlik yapılanmasının düşük benlik tutarlılığı hissi aracılığıyla iyi oluşla negatif ilişkilendirildiği bulunmuştur (Mosanya & Kwiatkowska, 2023). Benzer şekilde, değişen kimlik stili, kültürleşme stresinin olumsuz etkisini azaltmakta etkili bir strateji olarak belirlenmiştir (Ward vd., 2021). İsrail'deki Filistinli gençlerle yapılan bir çalışmada da katılımcılar, çatışmalı bağlamın olumsuz etkilerinden korunmak için değişen kimlik stilini olumlu bir strateji olarak tanımlamışlardır (Qumseya, 2018). Bu strateji ile katılımcılar, çatışmalı gruplara ait kimliklerini sürdürürken aynı zamanda bu gruplarla olumlu sosyal ilişkilerini de devam ettirebildiklerini belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada iki kültürün çatışmalı algılandığı durumlarda, ev sahibi gruba karşı sosyal ilişkilerde mesafeli davranıldığı da görülmektedir (van der Werf vd., 2020). Diğer taraftan çok kültürlü bireyler, farklı kültürel bağlılıkları arasında çatışma algılamak yerine uyumlu bir bütün hâlinde deneyimlediklerinde, bu durum hem orijinal kültürlerinden (Schwartz vd., 2015), hem de diğer kültürel gruplardan kişilerle (Huff vd., 2017; Mok vd. 2007; Tseung-Wong vd., 2019) olumlu ilişkiler kurmalarına olanak sağlar. Bu çalışmalara dayanarak, çatışmalı ve stresli bağlamlar söz konusu olduğunda her iki kültürel gruba psikolojik ve sosyal bağları sürdürebilmek için kültürel kimlikleri değiştirmenin uygun bir yönetim şekli olabileceği söylenebilir. Çünkü çok kültürlü bireyler, hem kendi köken kültürlerinden hem de ev sahibi kültürden gelen talepleri

karşılamaya çalışırken iki taraflı bir stres yaşamaktadır (Romero vd., 2007). Bu alanda yapılacak çalışmalarda, özellikle çok kültürlü kimliklerin birbirinden ayrı tutulması ve bağlamın taleplerine göre kimliklerin yönetilmesi ile ilişkili sürecin doğasını açıklamada bağlamın etkisi, farklı kültürlerle sosyal ilişkilerin rolü ve sosyal destek gibi faktörlerin önemli katkılar sunabileceği düşünülmektedir.

Çok kültürlü kimlik bütünleşmesinin, olumlu psikolojik ve sosyal çıktılarla ilişkili olduğu literatürde geniş yer bulmaktadır. Çok kültürlü kimlik geliştiren bireyler, hem geniş kültürel toplulukla bağ kurarak topluma katılım sağlayabilmekte, hem de aile içi sıcak ilişkileri sürdürebilmektedir (Mok vd. 2007; Schwartz vd., 2015; Tseung-Wong vd., 2019). Kültürel açıdan çeşitlilik barındıran ilişkiler, bireylerin sadece bağlı olduğu kimliklerini bütünleştirmelerini kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda tüm insanlıkla küresel düzeyde bağ kurmayı da kolaylaştırır (Bobowik vd. 2022). Dolayısıyla çok kültürlü kimlikleri bütünleştirmek gruplar arası ilişkiler açısından oldukça önemlidir. Bu sonuç Dovidio ve meslektaşlarının (2000; 2008) ortak üst grup kimliği ile özdeşleşmenin ön yargıları azaltacağı ve toplumsal barışa katkı sağlayacağı önermesiyle uyusmaktadır. Fakat kültürel kimlikler arasında çatışmanın varlığının gruplar arası ilişkileri olumsuz etkilemesi dikkat edilmesi gereken bir nokta olarak görülmektedir (van der Werf vd., 2020). Bu nedenle kültürel kimlikleri bütünleştirmenin tam olarak başarılamadığı bölümlendirme kimlik yapılanması ya da değişen kimlik stili gibi kimlik yönetimi biçimlerinin gruplar arası ilişkiler açısından riskli olabileceğini belirtmek önemlidir. Bu noktada, daha önce belirtildiği gibi, bölümlendirme kimlik yapılanması veya değişen kimlik stili uyumlu ya da uyumsuz sonuçlarla ilişkili olduğu koşulları belirlemek önemli olarak görülmektedir. Böylece, hangi koşullarda bölümlendirme kimlik yapılanması veya değişen kimlik stili uyumlu uyuma katkı sağladığını bilmek, uyumu artırmaya yönelik müdahaleler tasarlamayı mümkün kılabilir.

Son olarak, çalışmanın çok kültürlü kimlik bütünleşmesi üzerine sunduğu kuramsal çerçeveyi Türkiye bağlamında ve uygulamaya yönelik olarak tartışmak önemlidir. Avrupa, yoğun göç alması ve kalabalık göçmen nüfusu nedeniyle çok kültürlülük çalışmalarının çoğunlukla gerçekleştirildiği bir coğrafyadır; dolayısıyla, çalışmada referans verilen araştırmalar da genellikle Batı bağlamında, ve göç temelli bir perspektifle çok kültürlülüğü ele almaktadır. Çok kültürlü kimlik yönetiminin anlaşılmasında farklı bağlamlarda yapılacak çalışmaların önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle Türkiye, çeşitli ve gittikçe büyüyen bir göçmen nüfusuna sahiptir. Aynı zamanda birçok kültürel/etnik grubun yaşadığı, çok kültürlü bir bağlama ev sahipliği yapmaktadır. Bu açıdan Türkiye, göçmen ve yerli grupların çok kültürlülüğünün kültürel kimliklerin yönetimi perspektifinden incelenmesi için zengin bir araştırma alanı sunmaktadır. Türkiye bağlamında çok kültürlü grupların kültürel aidiyetlerini nasıl yönettikleri ve bunun bireysel ve toplumsal sonuçlarının incelenmesi, hem ulusal hem de uluslararası literatüre değerli katkılar sağlayacaktır.

Sonuç olarak, çok kültürlü kimliklerin yönetimi, nispeten yeni ve keşfe açık bir alandır. Çok kültürlü kimlik yönetimi çoklu kimliklerin içeriğinden çok, benlik içerisinde nasıl başarılı ve uyumlu olarak yönetildiğini incelemektedir. Genel olarak bu kimliklerin yönetimi gelişimsel ve dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bireylerin birbirinden farklı bazen de çatışmalı olan çok kültürlü kimliklerini nasıl müzakere ettiği ve benlik içinde nasıl yapılandırıldığını anlamak için gelişimsel sürece odaklanmanın önemli olduğu görülmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalar, çok kültürlü kimliklerin yönetilmesi sürecinin nasıl ilerlediğine ve nasıl başarıldığına dair önemli katkılar sağlayacaktır. Bu derleme çalışması, çok kültürlü kimlik yönetimi konusunu tanıtarak bu alanda yapılacak yeni araştırmalara temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, gelecekteki çalışmaların, çok kültürlü kimliklerin dinamik ve çok

boyutlu doğasını daha derinlemesine anlamaya ve bu süreçlerin bireysel ve toplumsal etkilerini daha kapsamlı bir şekilde incelemeye odaklanması gerekmektedir.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Amiot, C. E., De la Sablonniere, R., Terry, D. J., Smith, J. R. (2007). Integration of social identities in the self: Toward a cognitive-developmental model. *Personality and Social Psychology Review*, 11(4), 364-388.
- Amiot, C. E. & De la Sablonnière, R. (2010). Facilitating the development and integration of multiple social identities: The case of immigrants in Québec. R. J. Crisp (Ed.), *The Psychology of Social and Cultural Diversity* içinde (34-61. ss.), Wiley Blackwell.
- Amiot, C. E., De la Sablonniere, R., Smith, L. G., Smith, J. R. (2015). Capturing changes in social identities over time and how they become part of the self-concept. *Social and Personality Psychology Compass*, 9(4), 171-187.
- Amiot, C. E., Doucerain, M. M., Zhou, B., Ryder, A. G. (2018). Cultural identity dynamics: Capturing changes in cultural identities over time and their intraindividual organization. *European Journal of Social Psychology*, 48(5), 629-644.
- Amiot, C. E., Terry, D. J., McKimmie, B. M. (2012). Social identity change during an intergroup merger: The role of status, similarity, and identity threat. *Basic and Applied Social Psychology*, 34(5), 443-455.
- Arends-Tóth, J. & Van de Vijver, F. J. (2007). Acculturation attitudes: A comparison of measurement methods 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 37(7), 1462-1488.
- Arias-Valenzuela, M., Amiot, C. E. Ryder, A. G. (2019). Identity configurations and well-being during normative cultural conflict: The roles of multiculturalists' conflict management strategies and academic stage. *European Journal of Social Psychology*, 49(5), 970-991.
- Arnett, J. J. (2015). Identity development from adolescence to emerging adulthood: What we know and (especially) don't know. K. C. McLean, M. Syed (Ed.), *The Oxford Handbook of Identity Development* içinde (53-64. ss.), Oxford University Press.
- Aslan, A. (2020). Dijital diaspora ve kültürel kimlik: Türkiye'de yaşayan Çerkes gençlerle derinlemesine bir görüşme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (34), 66-82.
- Bağcı, S. Ç. & Çelebi, E. (2017). Etnik ve ulusal kimlikler ile dış grup tutumları ilişkisinde çatışma algısı ve dış gruba sorumluluk yükleme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 63-74.
- Benet-Martínez, V. (2012). Multiculturalism: Cultural, social, and personality processes. K. Deaux, M. Snyder (Ed.), *The Oxford Handbook of Personality and Social Psychology* içinde (624-648. ss.), Oxford Library of Psychology.
- Benet-Martínez, V. & Hong, Y. Y. (2014). Introduction: The psychology of multicultural identity and experiences. Y. Hong (Ed.), *The Oxford Handbook of Multicultural Identity* içinde (1-8. ss.), Oxford Library of Psychology.
- Badea, C., Jetten, J., Iyer, A., Er-Rafiy, A. (2011). Negotiating dual identities: The impact of group-based rejection on identification and acculturation. *European Journal of Social Psychology*, 41(5), 586-595.

- Balakrishnan, K., Harji, M. B., Angusamy, A. (2020). Determinants of multicultural identity for well-being and performance. *Asian Journal of Social Science*, 48(5-6), 488-512.
- Bélanger, E. & Verkuyten, M. (2010). Hyphenated identities and acculturation: Second generation Chinese of Canada and the Netherlands. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 10(3), 141-163.
- Benet-Martínez, V., Leu, J., Lee, F., Morris, M. W. (2002). Negotiating biculturalism: Cultural frame switching in biculturals with oppositional versus compatible cultural identities. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 33(5), 492-516.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5-34.
- Berry, J. W. (2008). Globalisation and acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(4), 328-336.
- Berry, J. W. (2009). Living together in culturally-plural societies: Understanding and managing acculturation and multiculturalism. S. Bekman, A. Aksu-Koç (Ed.), *Perspectives on Human Development, Family, and Culture* içinde (227-240. ss.), Cambridge University Press.
- Berry, J. W. & Kalin, R. (1995). Multicultural and ethnic attitudes in Canada: An overview of the 1991 national survey. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne des Sciences du Comportement*, 27(3), 301.
- Berry, J. W. & Kalin, R. (2000). Multicultural policy and social psychology: The Canadian experience. S.A., Renshon, J. Duckitt (Ed.), *Political Psychology: Cultural and Crosscultural Foundations* içinde (263-284. ss.), Palgrave Macmillan UK.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*, 55(3), 303-332.
- Berry, J. W. & Sabatier, C. (2011). Variations in the assessment of acculturation attitudes: Their relationships with psychological wellbeing. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 658-669.
- Bilali, R. (2014). The downsides of national identification for minority groups in intergroup conflicts in assimilationist societies. *British Journal of Social Psychology*, 53(1), 21-38.
- Bilali, R., Iqbal, Y., Çelik, A. B. (2018). The role of national identity, religious identity, and intergroup contact on social distance across multiple social divides in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, (65), 73-85.
- Birman, D. (1994). Acculturation and human diversity in a multicultural society. E. J. Trickett, R. J. Watts, D. Birman (Ed.), *Human Diversity: Perspectives on People in Context* içinde (261-284. ss.), Jossey-Bass/Wiley.
- Birman, D., Persky, I., Chan, W. Y. (2010). Multiple identities of Jewish immigrant adolescents from the former Soviet Union: An exploration of salience and impact of ethnic identity. *International Journal of Behavioral Development*, 34(3), 193-205.
- Bobowik, M., Benet-Martínez, V., Repke, L. (2022). Ethnocultural diversity of immigrants' personal social networks, bicultural identity integration and global identification. *International Journal of Psychology*, 57(4), 491-500.
- Cano, M. Á., Marsiglia, F. F., Meca, A., De La Rosa, M., Ramírez-Ortiz, D., Sánchez, M., Burgos, J., F., C., Alamilla, S., G., Wuyke, G., Parras, D., Ali, S., Z., Forney, D., J., Varas-Rodriguez, E., Ruvalcaba, Y., Contreras, A., Ahmed, S., Vega-Luna, B., Ochoa, L., G., Cuadra,

- R., Domínguez García, M. J. (2020). Psychosocial stress, bicultural identity integration, and bicultural self-efficacy among Hispanic emerging adults. *Stress and Health*, 37(2), 392-398.
- Chen, S. X., Benet-Martínez, V., Harris Bond, M. (2008). Bicultural Identity, bilingualism, and psychological adjustment in multicultural societies: immigration-based and globalization-based acculturation. *Journal of Personality*, 76(4), 803-838.
- Chen, S. X., Benet-Martínez, V., Wu, W. C., Lam, B. C., Bond, M. H. (2013). The role of dialectical self and bicultural identity integration in psychological adjustment. *Journal of Personality*, 81(1), 61-75.
- Chiriboga, D. A. (2004). Some thoughts on the measurement of acculturation among Mexican American elders. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 26(3), 274-292.
- Coleman, H. L., Norton, R. A., Miranda, G. E., McCubbin, L. (2003). An ecological perspective on cultural identity development. D. B. Pope Davis, H. L. K. Coleman, M. L. Liu, R. L. Toporek (Ed.), *Handbook of Multicultural Competencies in Counseling and Psychology* içinde (38-58. ss.), Sage Publications.
- Çelik, A. B., Bilali, R., Iqbal, Y. (2017). Patterns of ‘othering’ in Turkey: a study of ethnic, ideological, and sectarian polarisation. *South European Society and Politics*, 22(2), 217-238.
- Doucerein, M. M., Amiot, C. E., Ryder, A. G. (2022). Balancing out bonding and bridging capital: Social network correlates of multicultural identity configurations among Russian migrants to Canada. *Self and Identity*, 21(5), 527-552.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Kafati, G. (2000). Group identity and intergroup relations The common in-group identity model. *Advances in Group Processes* içinde (1-35. ss.), Emerald Group Publishing Limited.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Saguy, T. (2008). Another view of “we”: Majority and minority group perspectives on a common ingroup identity. *European Review of Social Psychology*, 18(1), 296-330.
- De la Sablonnière, R., Amiot, C. E., Sadykova, N., Cardenas, D., Gorborukova, G. L. (2010). Identity integration challenges in Kyrgyzstan: A subtractive process. *Journal of Cross-Cultural Psychology*.
- De la Sablonniere, R., Tougas, F., Lortie-Lussier, M. (2009). Dramatic social change in Russia and Mongolia: Connecting relative deprivation to social identity. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(3), 327-348.
- Fazaeli, M. & Karami, M. (2023). Ensuring the cultural rights of Kurdish minority in Türkiye: necessity, challenges, solutions. *The Age of Human Rights Journal*, (20), e7329-e7329.
- Ferrari, L., Rosnati, R., Manzi, C., Benet-Martínez, V. (2015). Ethnic identity, bicultural identity integration, and psychological well-being among transracial adoptees: A longitudinal study. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2015(150), 63-76.
- Firat, M. & Noels, K. A. (2022). Perceived discrimination and psychological distress among immigrants to Canada: The mediating role of bicultural identity orientations. *Group Processes & Intergroup Relations*, 25(4), 941-963.
- Günay, M. (2010). Çok kültürlülük gerçeği ve Türkiye. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (14), 141-151.

- Hart, F. (2022). *The dynamic interaction between cultural identity styles: A person-centered approach examining the associations among cultural identity-processing profiles, cultural identity outcomes and psychological well-being*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Victoria University of Wellington.
- Hong, Y. Y. & Khei, M. (2014). Dynamic multiculturalism: The interplay of socio-cognitive, neural, and genetic mechanisms. V. Benet-Martínez, Y. Hong (Ed.), *The Oxford handbook of multicultural identity* içinde (11-34. ss.), Oxford University Press.
- Hong, Y. Y., Wan, C., No, S., Chiu, C. Y. (2007). Multicultural identities. S. Kitayama, d. Cohen (Ed.), *Handbook of Cultural Psychology* içinde (323-345. ss.), The Guilford Press.
- Huff, S. T., Lee, F., Hong, Y. Y. (2017). Bicultural and generalized identity integration predicts interpersonal tolerance. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(5), 644-666.
- Hutnik, N. (1986). Patterns of ethnic minority identification and modes of social adaptation. *Ethnic and Racial Studies*, 9(2), 150-167.
- Huynh, Q. L., Benet-Martínez, V., Nguyen, A. M. D. (2018). Measuring variations in bicultural identity across US ethnic and generational groups: Development and validation of the Bicultural Identity Integration Scale—Version 2 (BIIS-2). *Psychological Assessment*, 30(12), 1581.
- Huynh, Q. L., Nguyen, A. M. D., Benet-Martínez, V. (2011). Bicultural identity integration. S. J. Schwartz, K. Luyckx, V. L. Vignoles (Ed.), *Handbook of Identity Theory and Research* içinde (827-842. ss.), Springer.
- Jack, A. (2018). *Cultural identity styles, well-being, and context of reception: A daily diary study*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Victoria University of Wellington.
- Kang, T. (2018). Who am I? Migrant workers' bicultural identity integration, social support, and social maladjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 46(7), 1111-1122.
- Kaya, A. (2014). *Farklılıkların birlikteliği: Türkiye ve Avrupa'da bir arada yaşama tartışmaları*. Hiperlink.
- Koc, Y. & Vignoles, V. L. (2016). Global identification predicts gay-male identity integration and well-being among Turkish gay men. *British Journal of Social Psychology*, 55(4), 643-661.
- Koc, Y. & Vignoles, V. L. (2018). Global identification helps increase identity integration among Turkish gay men. *Psychology & Sexuality*, 9(4), 329-342.
- LaFromboise, T., Coleman, H. L., Gerton, J. (1993). Psychological Impact of Biculturalism: Evidence and Theory. *Psychological Bulletin*, 114(3), 395-412.
- Liebkind, K. (2006). Ethnic identity and acculturation. D. L. Sam, J. W. Berry (Ed.), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* içinde (78-96. ss.), Cambridge University Press.
- Lilgendahl, J. P., Benet-Martínez, V., Bishop, M., Gilson, K., Festa, L., Levenson, C., Rosenblum, R. (2018). "So now, I wonder, what am I?": A narrative approach to bicultural identity integration. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(10), 1596-1624.
- Caron-Diotte, M. & de la Sablonnière, R. (2022, Mart 1). The socio-cognitive representation of vaccinated and unvaccinated Canadians and its effect on the integration of the other.
- Liu, S. (2017). Identity, bicultural and multicultural. Y. Y. Kim (Ed.), *The International Encyclopedia of Intercultural Communication* içinde (1-9. ss.), John Wiley.

- Lu, Y. Q. (2011). *Bicultural self-efficacy and bicultural identity integration of Mainland students in Hong Kong: Their impact on students' sociocultural adaptation and academic performance (Outstanding Academic Papers by Students (OAPS))*. City University of Hong Kong, CityU Institutional Repository.
- Mancini, T., Navas, M., López-Rodríguez, L., Bottura, B. (2018). Variants of biculturalism in migrant and host adolescents living in Italy and Spain: Testing the importance of life domains through the Relative Acculturation Extended Model. *International Journal of Psychology*, (53), 71-80.
- Marcia, J. E., Waterman, A. S., Matteson, D. R., Archer, S. L., Orlofsky, J. L., Waterman, A. S. (1993). Developmental perspectives on identity formation: From adolescence to adulthood. *Ego Identity: A Handbook for Psychosocial Research* içinde (42-68. ss.), Springer.
- Markus, H. R. & Kitayama, S. (2010). Cultures and selves: A cycle of mutual constitution. *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), 420-430.
- Meca, A., Cobb, C., Xie, D., Schwartz, S. J., Allen, C., Hunter, R. (2017). Exploring adaptive acculturation approaches among undocumented Latinos: A test of Berry's model. *The Counseling Psychologist*, 45(8), 1115-1140.
- Miller, M. J., Yang, M., Lim, R. H., Hui, K., Choi, N.-Y., Fan, X., Lin, L.-L., Grome, R. E., Farrell, J. A., Blackmon, S. (2013). A test of the domain-specific acculturation strategy hypothesis. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(1), 1.
- Miramontez, D. R., Benet-Martínez, V., Nguyen, A. M. D. (2008). Bicultural identity and self/group personality perceptions. *Self and Identity*, 7(4), 430-445.
- Mok, A., Morris, M. W., Benet-Martínez, V., Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2007). Embracing American Culture: Structures of social identity and social networks among first-generation biculturals. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38(5), 629-635.
- Mosanya, M. & Kwiatkowska, A. (2021). Complex but integrated: Exploring social and cultural identities of women Third Culture Kids (TCK) and factors predicting life satisfaction. *International Journal of Intercultural Relations*, (84), 65-78.
- Mosanya, M. & Kwiatkowska, A. (2023). Multicultural identity integration versus compartmentalization as predictors of subjective well-being for Third Culture Kids: The mediational role of self-concept consistency and self-efficacy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 3880.
- Muammer, A. K. (2022). Türkiye'de kültürel kimlik arayışları. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 6(74), 5375-5385.
- Nguyen, A. M. D. & Benet-Martínez, V. (2010). Multicultural identity: What it is and why it matters. *The Psychology of Social and Cultural Diversity*, 85-114.
- Nguyen, A. M. D. & Benet-Martínez, V. (2013). Biculturalism and Adjustment: A Meta-Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44(1), 122-159.
- Nieri, T., Lee, C., Kulis, S., Marsiglia, F. F. (2011). Acculturation among Mexican-heritage preadolescents: A latent class analysis. *Social Science Research*, 40(4), 1236-1248.
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2024). Internet access in households. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/internet-access-in-households.html>

- Phinney, J. S. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: review of research. *Psychological Bulletin*, 108(3), 499.
- Phinney, J. S. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7(2), 156-176.
- Phinney, J. S. (2000). Identity formation across cultures: The interaction of personal, societal, and historical change. *Human Development*, (43), 27-31.
- Phinney, J. S. & Devich-Navarro, M. (1997). Variations in bicultural identification among African American and Mexican American adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 7(1), 3-32.
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493-510.
- Phinney, J. S., Romero, I., Nava, M., Huang, D. (2001). The role of language, parents, and peers in ethnic identity among adolescents in immigrant families. *Journal of Youth and Adolescence*, (30), 135-153.
- Qumseya, T. G. (2018). *Toward a better understanding of the cultural identity negotiation: The experiences of minority youth in multicultural societies*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Victoria University of Wellington.
- Raitman, M. R. & Danielson, D. K. (2022). Living with multiple cultural identities and its effects on self-esteem. *Journal of Interpersonal Relations, Intergroup Relations and Identity*, (15), 167-177.
- Ramanathan, V. (2015). Values, behaviour and identity: Acculturation of Indian immigrant men in Australia. *Journal of International Migration and Integration*, (16), 625-638.
- Romero, A. J., Carvajal, S. C., Valle, F., Orduña, M. (2007). Adolescent bicultural stress and its impact on mental well-being among Latinos, Asian Americans, and European Americans. *Journal of Community Psychology*, 35(4), 519-534.
- Safa, M. D., Long, Y., Umaña-Taylor, A. J. (2024). Bicultural identity and adjustment among ethnoracially minoritized and immigrant adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 48(3), 269-278.
- Sam, D. L. & Berry, J. W. (2010). Acculturation: When individuals and groups of different cultural backgrounds meet. *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), 472-481.
- Sayılan, G., Çoksın, S., Can, M. (2024). Differences in acculturation orientations of advantaged and disadvantaged members of the host community in Türkiye toward newcomers: The roles of ethnic and national identification and perceived outgroup threat. *Community Psychology in Global Perspective*, 10(2), 46-70.
- Schalk-Soekar, S. R., van de Vijver, F. J., Hoogsteder, M. (2004). Attitudes toward multiculturalism of immigrants and majority members in the Netherlands. *International Journal of Intercultural Relations*, 28(6), 533-550.
- Schwartz, S. J., Birman, D., Benet-Martínez, V., Unger, J. B. (2017). Biculturalism: Negotiating multiple cultural streams. S. J. Schwartz, J. B. Unger (Ed.), *The Oxford Handbook of Acculturation and Health* içinde (29-47. ss.), Oxford University Press.
- Schwartz, S. J., Meca, A., Ward, C., Szabó, Á., Benet-Martínez, V., Lorenzo-Blanco, E. I., Sznitman, G. A., Cobb, C. L., Szapocznik, J., Unger, J. B., Cano, M. Á., Stuart, J. Zamboanga,

- B. L. (2019). Biculturalism dynamics: A daily diary study of bicultural identity and psychosocial functioning. *Journal of Applied Developmental Psychology*, (62), 26-37.
- Schwartz, S. J., Unger, J. B., Baezconde-Garbanati, L., Benet-Martínez, V., Meca, A., Zamboanga, B. L., Lorenzo-Blanco, E. I., Rosiers, S. E., Des, Oshri, A., Sabet, R. F., Soto, D. W., Pattarroyo, M., Huang, S., Villamar, J. A., Lizzi, K. M., Szapocznik, J. (2015). Longitudinal trajectories of bicultural identity integration in recently immigrated Hispanic adolescents: Links with mental health and family functioning. *International Journal of Psychology*, 50(6), 440-450.
- Schwartz, S. J., Unger, J. B., Zamboanga, B. L., Szapocznik, J. (2010). Rethinking the concept of acculturation: implications for theory and research. *American Psychologist*, 65(4), 237.
- Schwartz, S. J., Vignoles, V. L., Brown, R., Zagefka, H. (2014). The identity dynamics of acculturation and multiculturalism: Situating acculturation in context. V., Benet-Martinez, Y., Hong (Ed.), *The Oxford Handbook of Multicultural Identity* içinde (57-93. ss.), Oxford University Press.
- Schwartz, S. J. & Zamboanga, B. L. (2008). Testing Berry's model of acculturation: a confirmatory latent class approach. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14(4), 275.
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Weisskirch, R. S. (2008). Broadening the study of the self: Integrating the study of personal identity and cultural identity. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(2), 635-651.
- Snauwaert, B., Soenens, B., Vanbeselaere, N., Boen, F. (2003). When integration does not necessarily imply integration: Different conceptualizations of acculturation orientations lead to different classifications. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(2), 231-239.
- Spiegler, O., Schmid, K., Saleem, M., Hewstone, M., Benet-Martínez, V. (2022). Dual identity, bicultural identity integration and social identity complexity among Muslim minority adolescents. *Self and Identity*, 21(3), 257-277.
- Stuart, J. & Ward, C. (2011). A question of balance: Exploring the acculturation, integration and adaptation of Muslim immigrant youth. *Psychosocial Intervention*, 20(3), 255-267.
- Szabó, Á., Ward, C., Meca, A., Schwartz, S. J. (2020). Testing the construct validity and empirical distinctiveness of the Multicultural Identity Styles Scale (MISS) and the Bicultural Identity Integration Scale (BIIS-2). *Psychological Assessment*, 32(7), 705.
- Şeker, B. D. (2006). Kente göç etmiş bir örnekleme kültüre uyum (kültürlenme) süreçleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1-31.
- Tang, M. & Merrilees, S. (2021). Understanding the multifaceted acculturation process of Chinese immigrants. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 43(3), 340-355.
- Tendayi Viki, G. & Williams, M. L. J. (2014). The role of identity integration in enhancing creativity among mixed-race individuals. *The Journal of Creative Behavior*, 48(3), 198-208.
- The World Tourism Organization. (2024). Tourism Statistics Database. <https://www.unwto.org/tourism-statistics/tourism-statistics-database>
- Tseung-Wong, C. N., Ward, C., Szabó, Á. (2019). Dual identification, multicultural identity styles, and intergroup evaluations: Some preliminary findings. *International Journal of Intercultural Relations*, (72), 122-128.

- International Organization for Migration. (2024). World Migration Report 2024. <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/>
- Umaña-Taylor, A. J., Kornienko, O., McDermott, E. R., Motti-Stefanidi, F. (2020). National identity development and friendship network dynamics among immigrant and non-immigrant youth. *Journal of Youth and Adolescence*, (49), 706-723.
- Ward, C., Ng Tseung-Wong, C., Szabo, A., Qumseya, T., Bhowon, U. (2018). Hybrid and alternating identity styles as strategies for managing multicultural identities. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(9), 1402-1439.
- Ward, C. & Szabó, Á. (2019). Affect, behavior, cognition, and development. D. Matsumoto, H. C. Hwang (Ed.), *The Handbook of Culture and Psychology* içinde (640-692. ss.), Oxford University Press.
- Ward, C., Szabó, Á., Schwartz, S. J., Meca, A. (2021). Acculturative stress and cultural identity styles as predictors of psychosocial functioning in Hispanic Americans. *International Journal of Intercultural Relations*, (80), 274-284.
- World Population Review. (2024). Most Diverse Countries. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-diverse-countries>
- Van der Werf, F., Verkuyten, M., Martinovic, B., Ng Tseung-Wong, C. (2020). Forms of blended bicultural identity: Identity conflict and harmony in culturally diverse Mauritius. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 51(2), 134-148.
- Van de Vijver, F. J., Breugelmans, S. M., Schalk-Soekar, S. R. (2008). Multiculturalism: Construct validity and stability. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(2), 93-104.
- Van De Vijver, F. J., Phalet, K. (2004). Assessment in multicultural groups: The role of acculturation. *Applied Psychology*, 53(2), 215-236.
- Yampolsky, M. A. & Amiot, C. E. (2016). Discrimination and multicultural identity configurations: The mediating role of stress. *International Journal of Intercultural Relations*, (55), 86-96.
- Yampolsky, M. A., Amiot, C. E., De la Sablonnière, R. (2013). Multicultural identity integration and well-being: A qualitative exploration of variations in narrative coherence and multicultural identification. *Frontiers in Psychology*, (4), 126.
- Yampolsky, M. A., Amiot, C. E. & de la Sablonnière, R. (2016). The Multicultural Identity Integration Scale (MULTIIS): Developing a comprehensive measure for configuring one's multiple cultural identities within the self. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 22(2), 166.
- Yampolsky, M. A., West, A. L., Zhou, B., Muise, A., Lalonde, R. N. (2021). Divided together: How marginalization of intercultural relationships is associated with identity integration and relationship quality. *Social Psychological and Personality Science*, 12(6), 887-897.
- Zane, N. & Mak, W. (2003). Major approaches to the measurement of acculturation among ethnic minority populations: A content analysis and an alternative empirical strategy. K. M. Chun, P. Balls Organista, G. Marin (Ed.), *Acculturation: Advances in Theory, Measurement, and Applied Research* içinde (39-60. ss.), American Psychological Association.

EXTENDED ABSTRACT

In today's world, the scale and pace of migration and globalization are influencing our knowledge of different cultures and intercultural interactions more than ever before. Increased intercultural contact is reshaping how individuals perceive their identities, leading to a diversification of cultural identity experiences and their expressions. Acculturation theory and subsequent research indicate that individuals can adopt either their heritage/ethnic culture or the national/host culture alone, as well as value both cultures simultaneously through integration. At the identity level, individuals can similarly orient themselves and develop a multicultural identity. This development allows them to maintain their own culture while identifying with a new one, fostering the coexistence of both cultures.

Multicultural identities emerge through the internalization of different and sometimes conflicting cultures as individuals make sense of who they are. Successfully managing the conflicting demands of these cultures depends on how these identities are configured and negotiated within the self. Multicultural identity management explores how different cultural identities are integrated and harmonized within an individual. Effective management involves blending these multicultural identities into a coherent synthesis, enabling individuals to achieve a consistent sense of self and positive psychological and social outcomes. The rise in multicultural experiences and the benefits of integrating multicultural identities highlight the importance of understanding how these identities are managed and their implications.

This review study aims to examine theoretical and empirical studies on multicultural identity management by focusing on the phenomenon of multiculturalism in terms of identity. The first part of the study discusses the conceptual foundations of multiculturalism, introducing key concepts such as acculturation, biculturalism/bicultural identity, and multiculturalism/multicultural identity. It explains the similarities and differences between these concepts, helping readers understand the terminology and debates in multicultural identity management. In the second part, three prominent theoretical approaches in the field are introduced, explaining how individuals configure and negotiate their multiple cultural affiliations within the self. These approaches include bicultural identity integration, multicultural identity configurations, and multicultural identity styles.

The review highlights several key points: (1) Multiculturalism is closely related to biculturalism as defined in acculturation theory, but it is a broader concept involving relationships with more than two cultures. (2) Multiculturalism is defined across different dimensions such as attitudes, behaviors, values, and identity, encompassing identification with more than one culture at the identity level. (3) Recent research focuses on how identities from different and sometimes conflicting cultures are managed within the self rather than what these identities are. (4) The three key structures proposed for managing multicultural identities—bicultural identity integration, multicultural identity configurations, and multicultural identity styles—focus on various aspects of the multicultural identity management process, even though they overlap in some areas. (5) It is consistently observed that the integration of multiple cultural identities is associated with positive outcomes.

This review discusses the literature revealing these findings within the framework of acculturation and multicultural identity. It emphasizes the need for a process-oriented and developmental perspective in future studies. By doing so, this review aims to provide a foundation for future research on the management of multicultural identity.